

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿ

Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
կենտրոնական բանկի խորհրդի
31.05.2013թ. թիվ 135Ա որոշմամբ

Գնաճի
հաշվետվություն

Դրամավարկային
քաղաքականության ծրագիր.
2-րդ եռամսյակ, 2013

Դրամավարկային քաղաքականության
2013 թ. 1-ին եռամսյակի
ծրագրի կատարման
հաշվետվություն

Բ ո վ ա ն դ ա կ ու թ յ ու ն	
1. Համառոտագիր	5
2. Կանխատեսում, դրա փոփոխությունները և ռիսկեր	7
2.1. Արտաքին միջավայր	7
2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ	8
2.3. Գնաձի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող երեք տարվա հորիզոնում	15
3. 2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի զարգացումները	18
3.1. Գնաձ	18
3.1.1. Փաստացի գնաձ և գնաձի նպատակի իրագործում	18
3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ	20
3.1.3. Գնաձի սպասումներ	20
3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ	21
3.2.1. Համախառն առաջարկ	21
3.2.2. Համախառն պահանջարկ	22
3.2.3. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն	24
3.2.4. Աշխատանքի շուկա	25
3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումները	26
3.3.1. Ֆինանսական շուկա, փող և վարկ	26
3.3.2. Փոխարժեք	29
3.4. Վճարային հաշվեկշիռ	30
3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ	30
3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ	31
3.5. Արտաքին միջավայր	32
4. Եզրահանգում	34

2006 թվականի հունվարից ՀՀ կենտրոնական բանկն անցում է կատարել գնաճի նպատակադրման ռազմավարությանը: Այս ռազմավարության իրականացմամբ՝ ԿԲ-ն դրամավարկային քաղաքականությունն ուղղում է նպատակային 4% ցուցանիշից ապագա գնաճի շեղումները նվազագույնի հասցնելուն:

Յուրաքանչյուր եռամսյակ կանխատեսվում էր առաջիկա 12 ամիսների պայմանական՝ տոկոսադրույքների անփոփոխ մակարդակի վարկածի պայմաններում ձևավորվող գնաճը, որը հրապարակվում էր Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրերում: Միաժամանակ կանխատեսվում էր քաղաքականության տոկոսադրույքի արձագանքը, և նախանշվում էին դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները:

Վերջին տարիներին էապես կատարելագործվել է ԿԲ կանխատեսման և քաղաքականության վերլուծության համակարգը. ընդլայնվել և բարելավվել է հիմնական՝ եռամսյակային կանխատեսումների մոդելը, ընդլայնվել է մակրոտնտեսական տարբեր ցուցանիշների միտումները կանխատեսող կարծաժամկետ մոդելների ցանկը, և ներկայումս ԿԲ-ն հնարավորություն ունի հասարակությանը ներկայացնելու ոչ միայն առաջիկա 12 ամիսների գնաճի կանխատեսումները, այլև միջնաժամկետ կանխատեսումներ՝ ոչ պայմանական գնաճի համար:

2012 թվականի երկրորդ եռամսյակից ԿԲ-ն ընդլայնել է գնաճի կանխատեսումների հրապարակման հորիզոնը՝ 1 տարուց դարձնելով 3 տարի և հրապարակում է ոչ պայմանական գնաճը՝ նախկին պայմանականի փոխարեն:

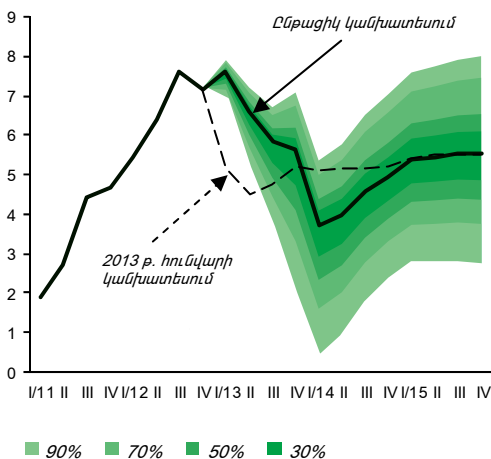
Միաժամանակ, հաշվի առնելով ուսումնասիրված միջազգային լավագույն փորձը, հասարակության շրջանում կատարված հարցման արդյունքները և նպատակ ունենալով բարձրացնել արտաքին հաղորդակցման ու հրապարակայնության արդյունավետությունը՝ 2012 թ. երկրորդ եռամսյակից սկսած՝ ՀՀ ԿԲ-ն հաստատում և հրապարակում է նախորդ եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի կատարման հաշվետվությունն ու հաջորդող եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագիրը՝ մեկ միասնական փաստաթղթում:

1. ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ¹

2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակվել են տնտեսական ներուժի ավելացման վերջին տարիներին դրսևորված միտումները: 2013 թ. առաջին եռամսյակում ակնկալվում է 7.4 - 7.7% տնտեսական աճ:

Կանխատեսվող հորիզոնում, նախորդ տարվա ընթացքում դրսևորված գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի աստիճանական մարման ազդեցության արդյունքում, կշարունակվի իրական սպառման հավելուրդային աճի կրճատումը՝ հանգեցնելով տնտեսական աճի կայունացմանը իր հավասարակշիռ մակարդակի շուրջ:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

Արտաքին հատվածում 2013 թվականի առաջին եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը շարունակել է ցածր մնալ: Հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում գնաճային միտումներ չեն դրսևորվել:

2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակվել են **տնտեսական ներուժի** ավելացման վերջին տարիներին դրսևորված միտումները, ինչն ակնհայտորեն արտահայտվել է **տնտեսական բարձր ակտիվության** պահպանման դրսևորումներով, որի պարագայում, ըստ ԿԲ գնահատումների, 2013 թ. առաջին եռամսյակում ակնկալվում է **7.4 - 7.7% տնտեսական աճ**: Տնտեսական ներուժի ավելացման մասին է փաստում նաև այն, որ տնտեսական աճի վրա շարունակում է զգալի ազդեցություն ունենալ արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերի բարձր աճը: Ելնելով այս զարգացումներից՝ ԿԲ-ն մտադիր էր տնտեսական ներուժի գնահատականը ճշգրտել աճի ուղղությամբ, սակայն, հաշվի առնելով **մայիսին դիտված կարկտահարության և երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման** ազդեցությունները՝ տնտեսական աճի տեմպերի որոշ չափով դանդաղման առումով, պահպանել է նախորդ եռամսյակի ծրագրով **կանխատեսվող հորիզոնի** համար գնահատված տնտեսական ներուժի **5.5%** մակարդակը:

Միևնույն ժամանակ, տարեսկիզբն աչքի է ընկել **մասնավոր սպառման** բարձր աճի տեմպերի պահպանմամբ՝ գնահատվում է 6.9%, որը, այնուամենայնիվ, որոշ չափով դանդաղում է նախորդ տարվա վերջին եռամսյակի ցուցանիշի համեմատ՝ պայմանավորված գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի աստիճանական մարման ազդեցությամբ:

Կանխատեսվող հորիզոնում, նախորդ տարվա ընթացքում դրսևորված՝ գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի աստիճանական մարման ազդեցության արդյունքում, կշարունակվի **իրական սպառման հավելուրդային աճի կրճատումը**՝ հանգեցնելով տնտեսական աճի կայունացմանը իր հավասարակշիռ մակարդակի շուրջ: Մասնավորապես՝ 2013 թ. մասնավոր իրական սպառման աճի տեմպերը կդանդաղեն մինչև 5%, իսկ մասնավոր ներդրումների մասով կդիտվի փոքր աճ՝ 5.3%: Այս պարագայում 2013 թ. տնտեսական աճը կկազմի միջին հաշվով շուրջ 5.6%՝ հիմնականում պայմանավորված արդյունաբերության և ծառայության ճյուղերի աճով (ընդհանուր նպաստումը՝ 3.8 տոկոսային կետ):

Այսպիսով, **կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր պահանջարկի սպասվող թուլացման և հարկաբյուջետային քաղաքականության գնահատվող չեզոք ազդեցության արդյունքում **ներքին պահանջարկի առումով** գների վրա ակնկալվում է **գնանկունային ազդեցություն**:

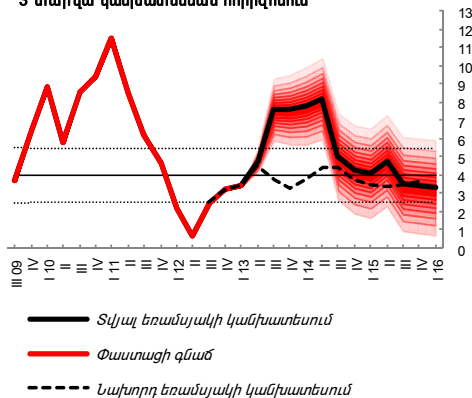
Արտաքին հատվածում 2013 թվականի առաջին եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը շարունակել է ցածր մնալ՝ առավելապես պայմանավորված Հայաստանի հիմնական գործընկերներ Եվրոմիության խնդիրներով և Ռուսաստանի տնտեսության՝ սպասվածի համեմատ առավել դանդաղ զարգացման տեմպերով: Այս իրավիճակում հիմնական **հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում** գնաճային միտումներ չեն դրսևորվել: Ավելին, առաջին եռամսյակի վերջում որոշ շուկաներում նկատվել են գնանկունային զարգացումներ:

Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին հատվածը մնում է **ոչ գնաճային**: Այսպես, զարգացած երկրների պարտքային հիմնախնդիրների քաղաքական լուծումների անորոշությունների պարագայում ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի

¹ Դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի մշակման հիմքում 2013 թ. հունվար-ապրիլի ՀՀ տոցիալ-տնտեսական վիճակը բնութագրող ԱԿԾ հիմնական մակրոտնտեսական նախնական ցուցանիշներն են (2013 թ. մայիսի 20-ի դրությամբ):

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճը կկայունանա իր նպատակային 4% մակարդակի շուրջ:
 2013 թ. երկրորդ եռամսյակից 12-ամսյա գնաճը կարագանա՝ պայմանավորված նախորդ տարվա ընթացքում դրսևորված առաջարկի շուկի մարման, մայիսին տեղացած կարկուտի հետևանքով գյուղմթերքների գների հնարավոր բարձրացման և երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման ազդեցությամբ: Դրա հետևանքով առաջիկա մեկ տարում այն կգերազանցի տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանը՝ հասնելով մինչև 8% մակարդակի:

Գնաճի (12-ամսյա) կանխատեսում
 հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը
 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

2013 թ. երրորդ եռամսյակից սպասվող բարձր գնաճը և դրա երկրորդային ազդեցությունները մեղմելու, ինչպես նաև գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով ԿԲ-ն կճշգրտի դրամավարկային քաղաքականության ներկայիս ուղղությունները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը, իսկ գնաճային սպասումների չեզոքացումից հետո ԿԲ-ն կճշգրտի իր քաղաքականությունը խթանման ուղղությամբ:

դանդաղ վերականգնում: Նման պայմաններում ձևավորվող ցածր արտաքին պահանջարկի ազդեցությամբ հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ պահպանվելով բարձր մակարդակներում:

Արտաքին և ՀՀ տնտեսությունների վերոնշյալ զարգացումների ներքո առաջին եռամսյակում, ինչպես և ակնկալվում էր, **12-ամսյա գնաճը** ցուցաբերել է համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ մարտի վերջին կազմել է 3.4% և գտնվում է տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին հատվածում:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում, հաշվի առնելով գնաճային միջավայրի վրա նախորդ տարի դրսևորված գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի մարման ազդեցությունը, ինչպես նաև արտաքին և ՀՀ տնտեսություններից գնաճային ճնշումների բացակայությունը՝ ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է իրականացնել **չեզոք դրամավարկային քաղաքականություն**՝ անփոփոխ թողնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը (մանրամասն ներկայացված է «3.1.1. Փաստացի գնաճ և գնաճի նպատակի իրագործում» բաժնում):

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճը կկայունանա իր նպատակային 4% մակարդակի շուրջ: Հաշվի առնելով արտաքին և ներքին տնտեսությունների վերոնշյալ զարգացումները և ժամանակավոր առաջարկի շուկի մարման ազդեցությունը՝ կանխատեսվում է, որ 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում **12-ամսյա գնաճը** որոշակի կարագանա՝ հունիսի վերջին ձևավորվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին հատվածում: Գնաճային միջավայրը կընդլայնվի նաև **մայիսին տեղացած կարկուտի հետևանքով գյուղմթերքների գների հնարավոր բարձրացման և երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման** ազդեցությամբ: Արդյունքում՝ երրորդ եռամսյակից 12-ամսյա գնաճը կգերազանցի տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին սահմանը՝ հաջորդող մեկ տարում տատանվելով միջին հաշվով 8% մակարդակի շուրջ: Էներգակիրների սակագների վերանայման վերջնական որոշման առկայության պարագայում բարձր գնաճը և դրա երկրորդային ազդեցությունները մեղմելու, ինչպես նաև գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով ԿԲ-ն կճշգրտի դրամավարկային քաղաքականության ներկայիս ուղղությունները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Գնաճային սպասումների չեզոքացումից հետո ԿԲ-ն կճշգրտի իր քաղաքականությունը խթանման ուղղությամբ և կիջեցնի վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Նշված գործոնների ազդեցության արդյունքում 2014 թ. երրորդ եռամսյակից 12-ամսյա գնաճը կնվազի և կգտնվի տատանումների թույլատրելի միջակայքում:

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից շեղման ռիսկերը գնահատվում են հավասարակշռված՝ պայմանավորված համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների զարգացման հեռանկարներով:

2. ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ, ԴՐԱ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՌԻՍԿԵՐ

2.1. Արտաքին միջավայր²

Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին հատվածը կբնութագրվի տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնվող տեմպերով, որին համապատասխան կծնավորվի ցածր գնաճային միջավայր:

Կանխատեսվող հորիզոնում արտաքին հատվածը կբնութագրվի տնտեսական աճի դանդաղ վերականգնվող տեմպերով, որին համապատասխան կծնավորվի ցածր գնաճային միջավայր:

2013 թ. ապրիլին ԱՄՆ-ն կրկին նվազեցրել է համաշխարհային տնտեսական աճի հեռանկարը, ընդ որում՝ դա վերաբերում է թե՛ զարգացող և թե՛ զարգացած երկրներին:

ԱՄՆ դաշնային պահուստային համակարգի կողմից իրականացվող ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականությունը կշարունակվի նաև 2013 թ-ին, ինչի արդյունքում տարվա երկրորդ կիսամյակից սպասվում է տնտեսական աճի տեմպերի աստիճանական արագացում, որը կշարունակվի մինչև 2015 թ.՝ հասնելով մոտ 2.5%-ի:

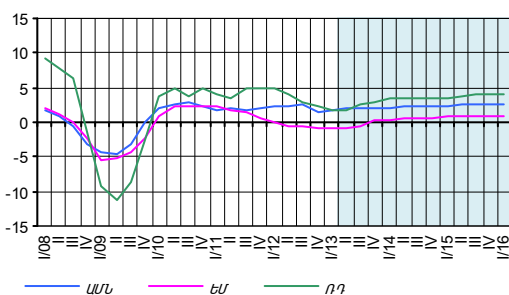
Եվրոգոտում, չնայած ֆինանսական պայմանների որոշակի բարելավմանը, տնտեսության վերականգնումը կընթանա բավականին դանդաղ տեմպերով: Իրական հատվածի խնդիրներով պայմանավորված՝ Եվրոգոտու տնտեսության վերականգնումը կհետաձգվի մինչև 2014 թ., և տնտեսական աճը 2015 թ. վերջին կհասնի մոտ 1%-ի: Միաժամանակ, տնտեսության խթանման նպատակով Եվրոպական կենտրոնական բանկը կշարունակի ցածր տոկոսադրույքների քաղաքականությունը, որի ներքո մայիսին ԵԿԲ-ն նվազեցրել է տոկոսադրույքը՝ հասցնելով 0.5%-ի:

Ռուսաստանի 2013 թ. տնտեսական աճի կանխատեսումը մոտ 2.4% է՝ 2015 թ. վերջին այդ ցուցանիշը կհասնի 4%-ի: Գնաճի ցուցանիշը 2013 թ. կգտնվի 6%-ի շրջանակներում:

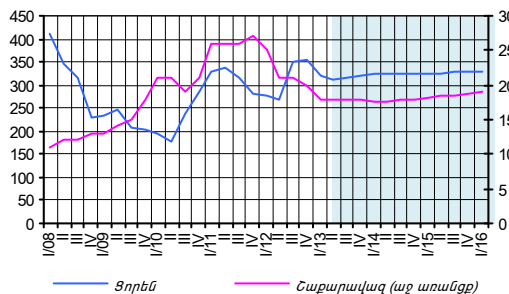
Համաշխարհային տնտեսության զարգացման հետագա ընթացքի վերաբերյալ առկա են **լուրջ անորոշություններ և ռիսկեր**: Մասնավորապես՝ համաշխարհային տնտեսական աճի նվազման ուղղությամբ ռիսկերը պայմանավորված կլինեն ԱՄՆ-ում հարկաբյուջետային համախմբման ընթացքով, ԵՄ երկրներում պարտքային հիմնախնդիրների սրմամբ, ինչպես նաև աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված՝ էներգակիրների գների հնարավոր աճով:

Համաշխարհային տնտեսական աճի՝ կանխատեսվող դանդաղ վերականգնման պայմաններում հիմնական **հումքային և պարենային ապրանքների** շուկաներում գնաճային միտումներ չեն սպասվում: Ինչ վերաբերում է առանձին ապրանքների շուկաներին, դրանց զարգացումները կպայմանավորվեն առաջարկի՝ իրենց հատուկ հիմնարարներով: Այսպես, էներգակիրների գնային զարգացումների հետ կապված ռիսկերը պայմանավորված կլինեն աշխարհաքաղաքական զարգացումներով, մետաղների գները՝ համաշխարհային տնտեսության զարգացման հեռանկարներով, իսկ պարենային ապրանքների գները՝ գերազանցապես եղանակային պայմաններով:

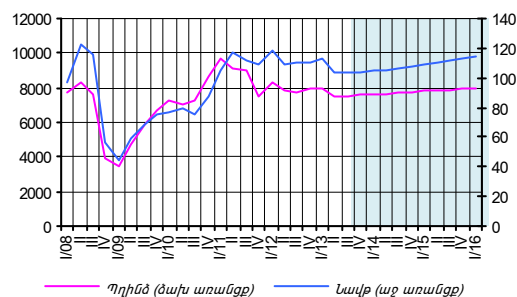
Տնտեսական աճը գործընկեր երկրներում

Պարենային ապրանքներ (ԱՄՆ դոլար)

Հումքային ապրանքներ (ԱՄՆ դոլար)

² Արտաքին միջավայրի կանխատեսումների համար հիմք է ծառայել IMF, World Bank, The Economist, Global Insight, Financial Times, US Department of Agriculture, Economist Intelligence Unit, International Grain Council, International Energy Agency, Barclays Capital, РосБизнесКонсалтинг և այլ աղբյուրների տեղեկատվությունը:

Ապրանքային շուկաների զարգացումները կանխատեսվող հորիզոնում

2013 թ. նավթի համաշխարհային պահանջարկի շուրջ 66%-ը կրավարավի ՕՊԵԿ անդամ չհանդիսացող երկրների կողմից նավթի արդյունահանմամբ (նախորդ տարվա նկատմամբ աճը կազմել է 2.1%), որի պայմաններում ՕՊԵԿ անդամ երկրների կողմից արդյունահանման ծավալների նկատմամբ միջին պահանջարկը կկազմի 36.1 մլն բարել/օրական: 2013-2015 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնմանը զուգընթաց, նավթի միջազգային գները հիմնականում կդրսևորեն չափավոր աճի միտումներ: Այնուամենայնիվ, աշխարհաքաղաքական զարգացումներով պայմանավորված՝ էներգակիրների միջազգային շուկայում առկա կլինեն գնաճային ռիսկեր:

Արդյունաբերական մետաղների շուկաները կգործեն մեծ անորոշությունների պայմաններում, և գնաճային էական միտումներ չեն նկատվի, իսկ 2014-2015 թթ., համաշխարհային տնտեսության վերականգնման պարագայում, կլինեն չափավոր գնաճային դրսևորումներ:

Հացահատիկի միջազգային շուկայում որոշակիորեն թուլացել է հիմնարար լարվածությունը, և շուկայի հետագա զարգացումները պայմանավորված կլինեն նոր բերքի վերաբերյալ տեղեկատվության առկայությամբ: 2012 թվականի սկզբին գների ցածր մակարդակով պայմանավորված՝ 2013 թվականին ցորենի միջին գինը դեռևս բարձր կմնա նախորդ տարում ձևավորված միջինից: Համաձայն ԱՄՆ Գյուղդեպարտամենտի՝ ապրիլին կատարած գնահատումների՝ 2012/2013 մարքեթինգային տարում սպասվում է մոտ 655.4 մլն տոննա ցորենի բերք՝ 672.6 մլն տոննա սպառման պայմաններում: Հացահատիկի համաշխարհային պաշարները նախորդ՝ 2011/2012 մարքեթինգային տարվա համեմատ կնվազեն 9.1%-ով և կկազմեն մոտ 182.2 մլն տոննա:

2012/2013 մարքեթինգային տարում կարծանագրվի բրնձի համաշխարհային արտադրության մեծ ծավալ՝ 467.6 մլն տոննա, և, կանխատեսվող 469.3 մլն տոննա պահանջարկի պայմաններում, բրնձի համաշխարհային պաշարները 2011/2012 մարքեթինգային տարվա համեմատ փոքր-ինչ կնվազեն (103.8 մլն տոննա՝ 105.5 մլն-ի փոխարեն): Այդուհանդերձ, Թաիլանդի կողմից կիրառված պետական կարգավորման արդյունքում բրնձի միջազգային շուկայում առկա լարվածությունը կարող է շարունակվել՝ արհեստականորեն բարձր պահելով բրնձի միջազգային գները: Այսպիսով, բրնձի շուկայում հիմնականում կդրսևորվեն գների կայունացման միտումներ, և առկա կլինեն գնաճային ռիսկեր՝ կապված Թաիլանդի և բրինձ արտահանող այլ առաջատար երկրների կողմից գների պետական կարգավորման մեխանիզմներ կիրառելու հետ:

Շաքարավազի միջազգային գները կդրսևորեն հիմնականում թույլ գնանկումային միտումներ՝ պայմանավորված 2012/2013 մարքեթինգային տարում Բրազիլիայում և Թաիլանդում սպասվող առատ բերքով:

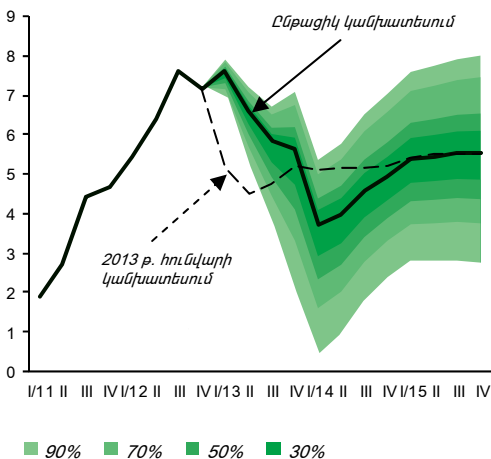
2.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

Համախառն առաջարկ

2013 թվականի առաջին եռամսյակում տնտեսական ակտիվության բարձր տեմպերի պահպանումը ապացույցն է այն բանի, որ տնտեսական ներուժը շարունակում է մնալ բարձր՝ ստեղծելով ապագայում դրա մակարդակը աճի ուղղությամբ վերանայելու հիմքեր: Ուստի, հաշվի առնելով ինչպես ընթացիկ մակրոտնտեսական

ՀՀ ԿԲ կանխատեսումների համաձայն՝ 2013 թ. տնտեսական աճը կձևավորվի 4.7 - 5.9% միջակայքում, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում կկայունանա 5 - 6%-ի շրջանակներում:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխումը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

զարգացումները³, այնպես էլ ներքին պահանջարկի աճի հնարավոր արագացումը⁴ 2013 թվականի տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո պետք է վերանայվեն աճի ուղղությամբ: Սակայն, վերոնշյալ զարգացումների հետ մեկտեղ, հաշվի առնելով 2013 թվականի երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման բացասական հետևանքները, 2013 թվականի տնտեսական աճը վերանայվել է ավելի քիչ աճի ուղղությամբ՝ ձևավորվելով **4.7 - 5.9%** միջակայքում, իսկ կանխատեսվող հորիզոնում կկայունանա **5-6%-ի** շրջանակներում՝ մոտ գտնվելով իր երկարաժամկետ հավասարակշիռ մակարդակին⁵:

Տնտեսության ճյուղերում ակնկալվում են հետևյալ զարգացումները.

Արդյունաբերության ճյուղում կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ, որի համար հիմք են հանդիսացել առաջին եռամսյակում թողարկման ծավալների ակնկալվածից բարձր աճը և ճյուղում գործունեություն ծավալող ձեռնարկությունների լավատեսական սպասումները⁶: Արդյունաբերության աճը հիմնականում կապահովեն հանքարդյունաբերության, մետաղագործության, սննդամթերքի, խմիչքների, շինանյութերի արտադրության, աղաման-դագործության, դեղագործության և էներգետիկայի ենթաճյուղերը՝ շնորհիվ ոլորտում տնտեսական գործունեություն ծավալող ձեռնարկությունների արտադրական հնարավորությունների ավելացման: Արդյունքում արդյունաբերության ճյուղում 2013 թվականին ակնկալվում է ավելացված արժեքի **տ/տ 8.0 - 9.5% իրական աճ**:

Արդյունաբերության ճյուղից բխող **ռիսկերը հավասարակշռված են**: Ընդ որում՝ աճի ուղղությամբ ռիսկերը մեծապես պայմանավորված կլինեն արդյունաբերական քաղաքականության հայեցակարգի ներքո տնտեսության արտահանելի հատվածի ընդլայնմանը նպաստակառնողված՝ Կառավարության միջոցառումների արդյունավետությամբ, իսկ նվազման ռիսկերը՝ համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպի հնարավոր դանդաղմամբ:

Ծառայությունների ճյուղում ևս կանխատեսումները ճշգրտվել են փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ, որի համար հիմք են հանդիսացել առաջին եռամսյակում առևտրի շրջանառության ծավալների՝ սպասվածից բարձր աճը և ներքին պահանջարկի կանխատեսումների վերանայումները: Արդյունքում՝ 2013 թվականին ծառայությունների ավելացված արժեքի **իրական աճը կանխատեսվում է տ/տ 5.0 - 6.5% միջակայքում**:

Ծառայության ճյուղում առկա են **աճի ավելի ցածր տեմպերի արժանագրման ռիսկեր**՝ հիմնականում պայմանավորված բնակչության եկամուտներում դրամական փոխանցումների աճի հնարավոր դանդաղմամբ:

Շինարարության ճյուղում կանխատեսումները չեն փոփոխվել, և 2013 թ. համար սպասվում է **ավելացված արժեքի տ/տ 2.5 - 4.5% աճ**՝ հիմնականում պայմանավորված էներգետիկայի, վերանշակող արդյունաբերության, առևտրի, տրանսպորտի և գյուղատնտեսության ոլորտներում իրականացվող շինարարության ծավալների աճով:

³ Սանրամասն տե՛ս «3.2. Համախառն առաջարկ ու համախառն պահանջարկ» բաժինը:

⁴ Սանրամասն տե՛ս սույն գլխի «Համախառն պահանջարկ» բաժինը:

⁵ Տե՛ս ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

⁶ Տե՛ս <https://www.cba.am/am/SitePages/statsseabci.aspx>:

Շինարարության ճյուղում **ռիսկերը հավասարակշռված են՝** պայմանավորված արդեն իսկ սկսված և նախատեսվող ճանապարհաշինության և այլ ենթակառուցվածքների բարելավմանն ուղղված խոշոր շինարարական ծրագրերի իրականացման արագությամբ:

Գյուղատնտեսության ընթացիկ զարգացումները դեռևս պահպանվում են ճյուղի ավելացված արժեքի աճի կանխատեսման ամենաքիչ ռիսկային սցենարի ներքո: Արդյունքում, հաշվի առնելով անբարենպաստ եղանակային պայմանների հնարավոր ազդեցությունը՝ ճյուղի ավելացված արժեքի իրական աճը 2013 թ. կանխատեսվում է **1.5-3% միջակայքում:**

Գյուղատնտեսության ճյուղում առկա են **աճի ավելի ցածր տեմպերի արձանագրման ռիսկեր՝** պայմանավորված կարկտահարությունից տուժած գյուղատնտեսական համայնքներին Կառավարության ցուցաբերած անհրաժեշտ աջակցության արդյունքում ցանքատարածությունների վերականգնման արդյունավետությամբ:

Կանխատեսվող հորիզոնում բազային սցենարի նկատմամբ տնտեսական աճի ռիսկերը երկկողմանի են և կապված են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնների հետ: Ընդ որում, թեև փոքր, սակայն գերակշռող են նվազման ուղղությամբ ռիսկերը:

ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխում				
Ժամանակահատված	90% հավանականության միջակայք		30% հավանականության միջակայք	
	նվազագույն	առավելագույն	նվազագույն	առավելագույն
2013 թ. հունվար-դեկտեմբեր / 2012 թ. հունվար-դեկտեմբեր	2.0	7.1	4.7	5.9

Աշխատանքի շուկա⁷: Բազային սցենարի ներքո 2013 թվականի աշխատուժի պահանջարկի կանխատեսումները վերանայվել են փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ, որի համար հիմք է ծառայել նախորդ կանխատեսումների համեմատ սպասվող մի փոքր ավելի բարձր տնտեսական ակտիվությունը: Այս պայմաններում, նախորդ կանխատեսումների համեմատ՝ 2013 թվականին ակնկալվում է գործազրկության մակարդակի փոքր-ինչ ավելի արագ նվազում:

Զնայած նախորդ կանխատեսումների համեմատ սպասվող ավելի բարձր տնտեսական ակտիվությանը, 2013 թվականի աշխատավարձի աճի տեմպերի կանխատեսումները վերանայվել են նվազման ուղղությամբ, որի համար հիմք է հանդիսացել տարեսկզբին անվանական աշխատավարձերի՝ սպասվածի համեմատ արձանագրված ավելի ցածր աճը: Բազային սցենարով նախատեսված տնտեսական աճի և գնաճի զարգացումների պահպանման պարագայում, աշխատանքի շուկայում նախանշված միտումները կշարունակվեն նաև **միջնաժամկետ հատվածում:**

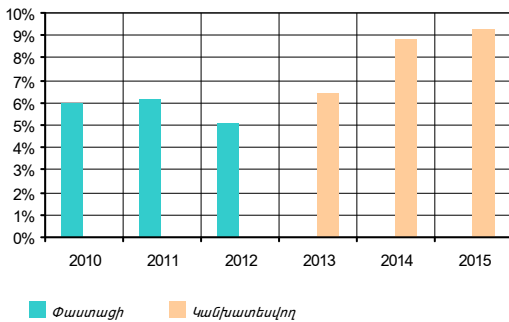
Մասնավորապես, 2013 թվականին ակնկալվում է տնտեսության **միջին անվանական աշխատավարձերի 6.4% աճ՝** պայմանավորված մասնավոր հատվածում արտադրողականության չափավոր աճով և սպասվող գնաճային միջավայրին համապատասխան՝ անվանական աշխատավարձերի ծձգրումամբ: Տարվա ընթացքում սպասվող տնտեսական աճի արդյունքում կշարունակվի աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի աճը, որի արդյունքում տնտեսությունում կնվա-

2013 թվականին ակնկալվում է տնտեսության միջին անվանական աշխատավարձերի 6.4% աճ՝ պայմանավորված մասնավոր հատվածում արտադրողականության չափավոր աճով և սպասվող գնաճային միջավայրին համապատասխան՝ անվանական աշխատավարձերի ծձգրումամբ:

⁷ Աշխատանքի շուկայի 2013 թվականի տվյալները ՀՀ ԿՔ գնահատումներն են՝ հիմնված 2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի ցուցանիշները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Ըստ ԿԲ կանխատեսումների՝ 2013 թվականին գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ կնվազի 1.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 16.2%:

Միջին անվանական աշխատավարձերի տ/տ աճ

Նախորդ տարվա համեմատ, 2013 թ. սպասվում է մասնավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղում՝ պայմանավորված հավելուրդային աճի աստիճանական վերացման գործընթացով, որի պարագայում մասնավոր սպառման տարեկան աճը տարեվերջին կկազմի 4.9%:

զի գործազուրկների թվաքանակը: Ըստ գնահատումների՝ 2013 թվականին գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ կնվազի 1.1 տոկոսային կետով՝ կազմելով 16.2%:

Միջնաժամկետ հատվածում կանխատեսվող տնտեսական աճի պայմաններում կշարունակվի գործազրկության կայուն նվազման միտումը: Գործազրկության նվազման և Կառավարության՝ աշխատավարձի աճին ուղղված քաղաքականության պայմաններում սպասվում է, որ անվանական աշխատավարձերի աճի տեմպերը կանխատեսվող հորիզոնում կարագանան՝ հանգեցնելով իրական աշխատավարձերի ավելի բարձր աճի տեմպերի:

Վերը նշված զարգացումների պայմաններում 2013 թվականի ընթացքում, ինչպես նաև միջնաժամկետ հատվածում աշխատանքի շուկայում գնաճի վրա ազդող անհավասարակշռություններ չեն սպասվում:

Աշխատանքի շուկայի ցուցանիշների կանխատեսումներում հաշվի է առնվել նաև տարվա երրորդ եռամսյակում **նվազագույն աշխատավարձի շեմի** սպասվող **բարձրացումը մինչև 45 000 ՀՀ դրամ**: Մասնավորապես, որպես տնտեսությունում ներքին պահանջարկը խթանող գործոն՝ ուսումնասիրվել է պետական և մասնավոր հատվածներում աշխատավարձերի աճով պայմանավորված՝ բնակչության եկամուտների աճը, իսկ առաջարկի առումով՝ նվազագույն աշխատավարձի աճը դիտարկվել է որպես ձեռնարկությունների ծախսերն ավելացնող գործոն: Այսպիսով, կարելի է փաստել, որ նվազագույն աշխատավարձի բարձրացմամբ պայմանավորված պահանջարկի ավելացումը և ձեռնարկությունների ծախսերի աճը գնաճի վրա կունենան բավականին թույլ ազդեցություն՝ 2013 թ. երրորդ եռամսյակում կազմելով 0.15-0.25 տոկոսային կետ:

Համախառն պահանջարկ⁸

Նախորդ կանխատեսումների համեմատ՝ 2013 թվականի **մասնավոր սպառման** աճի տեմպը վերանայվել է փոքր-ինչ աճի ուղղությամբ և կազմում է 4.9%: Վերանայման համար հիմնականում հիմք է ծառայել 2013 թվականի հունվար-մարտ ժամանակահատվածում առևտրի շրջանառության սպասվածից ավելի բարձր՝ 6.5% աճը, որն իր հերթին պայմանավորված է նախորդ տարվա ընթացքում գյուղատնտեսության ճյուղում արձանագրված բարձր աճի առաջացրած տնտեսական հետևանքների պահպանմամբ, ինչպես նաև 2013 թվականի առաջին եռամսյակում վարկավորման ծավալների շարունակվող բարձր աճով:

Չնայած աճի ուղղությամբ վերանայմանը, 2013 թվականին, նախորդ տարվա համեմատ, **մասնավոր սպառման աճի տեմպերը կդանդաղեն**՝ արտահայտելով մասնավոր սպառման հավելուրդային աճի աստիճանական վերացման գործընթացը: Մասնավոր սպառման աճի տեմպի դանդաղումը հիմնականում կպայմանավորվի 2012 թվականի համեմատ գյուղատնտեսության ճյուղի թողարկման ծավալների ու վարկավորման ծավալների աճի տեմպերի սպասվող դանդաղմամբ:

2013 թվականի երկրորդ կիսամյակում էներգակիրների գների հավանական վերանայման արդյունքում ակնկալվող գնաճային միջավայրը և ԿԲ կողմից քաղաքականության ուղղությունների համապատասխան ճշգրտումները տարվա երկրորդ կեսից կարագացնեն մաս-

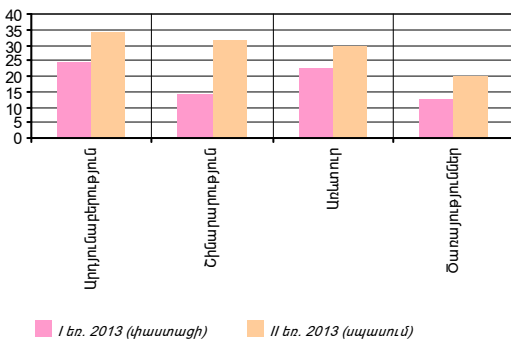
⁸ Մասնավոր սպառման և ներդրումների իրական աճի 2013 թվականի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են: Նշված ցուցանիշների փաստացի թվերը ՀՀ ԱՎԾ հրապարակած՝ 2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի տվյալներն են: Ենթաբաժնում ներկայացված իրական աճի գնահատականները նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Մասնավոր սպառման տ/տ աճ

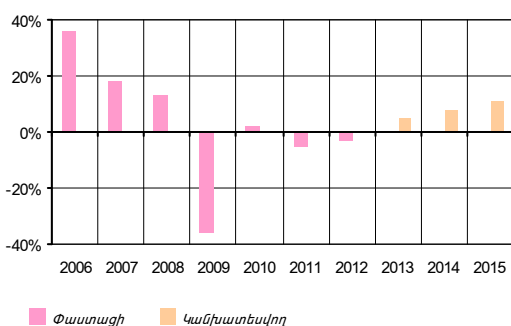

2013 թ. մասնավոր ներդրումների, ըստ ԿԲ կանխատեսումների, կաճեն 5.3%-ով:

Ներդրումներ իրականացրած և իրականացնելու մտադրություն ունեցող ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը ոլորտում

Մասնավոր ներդրումների տ/տ աճ

նավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղման գործընթացը: Արդյունքում՝ **Կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր սպառման աճի տեմպերը կլինեն համեմատաբար ցածր, սակայն, գնաճի դանդաղման հետ մեկտեղ, փոքր-ինչ կարագանան կանխատեսվող հորիզոնի վերջում և կաճեն 2012 թվականի համեմատ ավելի ցածր, բայց կայուն և սպասվող տնտեսական աճին համահունչ տեմպերով:

2013 թվականի մասնավոր ներդրումների կանխատեսումները նախորդ կանխատեսումների համեմատ էականորեն չեն փոխվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում տնտեսությունում ներդրումային ակտիվությունը սպասվածի համեմատ ավելի թույլ է եղել, որի մասին է վկայում շինարարության ճյուղում թողարկման ծավալների 6.5% նվազումը՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ:

Նախորդ կանխատեսումների համեմատ 2013 թվականի համար սպասվող փոքր-ինչ ավելի բարձր տնտեսական ակտիվությունը, շինարարության ճյուղում սպասվող չափավոր աճի տեմպերը և տարվա երկրորդ եռամսյակում ձեռնարկությունների կողմից ներդրումներ իրականացնելու ավելի բարձր պատրաստակամությունը նախանշում են տարեսկզբին արձանագրված թույլ ներդրումային ակտիվության ժամանակավոր բնույթի մասին:

Արդյունքում՝ 2013 թվականին կանխատեսվում է մասնավոր ներդրումների՝ նախորդ տարվա համեմատ փոքր աճ, որը, ըստ ԿԲ գնահատումների, կկազմի 5.3%: Նշենք, որ տնտեսությունում համեմատաբար բարձր ներդրումային ակտիվություն է սպասվում արդյունաբերության ոլորտում:

Մասնավոր ներդրումների աճի տեմպերը **միջնաժամկետ հատվածում**, 2013 թվականի համեմատ, փոքր-ինչ կարագանան՝ ապահովելով այդ ժամանակահատվածում կանխատեսվող տնտեսական աճը: Սպասվող տնտեսական ակտիվության վրա էներգակիրների գների հավանական վերանայման բացասական ազդեցությամբ պայմանավորված՝ **Կանխատեսվող հորիզոնում** մասնավոր ներդրումների վերականգնման գործընթացը նախորդ կանխատեսումների համեմատ տեղի կունենա փոքր-ինչ ավելի դանդաղ:

Մասնավոր սպառման և ներդրումների վերը ներկայացված զարգացումների պայմաններում **2013 թվականի մասնավոր ծախսումների** աճի տեմպերի կանխատեսումը նախորդի համեմատ փոքր-ինչ ավելացել է՝ կազմելով 4.9%: Նշենք նաև, որ պետական ծախսումների՝ իրական արտահայտությամբ 8.8% աճի և մասնավոր ծախսումների սպասվող զարգացումների պարագայում, ՀՀ տնտեսությունում ներքին պահանջարկը 2013 թվականին կավելանա 5.4%-ով: **Միջնաժամկետ հատվածում** մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերը կդանդաղեն և կկայունանան կանխատեսվող հորիզոնի վերջում՝ արտահայտելով մասնավոր սպառման և ներդրումների վերը նկարագրված զարգացումները:

Այս պարագայում 2013 թ. առաջին կիսամյակում աստիճանաբար կփոքրանա նախորդ տարի ձևավորված մասնավոր ծախսումների դրական ճեղքվածքը և տարվա երկրորդ կիսամյակում կգրոյանա՝ արտացոլելով մասնավոր հատվածի առաջարկի և պահանջարկի միջև անհամապատասխանության աստիճանական վերացումը: Նշված զարգացումների հետևանքով մասնավոր ծախսումները 2013 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում սպառողական շուկայում կառաջացնեն թույլ գնաճային ճնշումներ՝ 0.2-0.3 տոկոսային կետ:

2013 թվականի վերջից սկսած, միջնաժամկետ հատվածում մասնավոր ծախսումների աճի տեմպերի դանդաղումը կհանգեցնի նշված ժամանակահատվածում մասնավոր ծախսումների բացասական ճեղքվածքի ձևավորմանը, որը կգրոյանա կանխատեսվող հորիզոնի

վերջում: Արդյունքում միջնաժամկետ հատվածում մասնավոր ծախսումները գնաճի վրա միջինում կունենան 0.6-0.7 տոկոսային կետի չափով զսպող ազդեցություն:

Համաշխարհային տնտեսության վերականգնման դանդաղման և ներքին տնտեսության աճի վերանայման պայմաններում **ընթացիկ հաշվի** առանձին տարրերի կանխատեսումները վերանայվել են, որի պարագայում ընթացիկ հաշիվ/ՅԱ ցուցանիշի բարելավման գործընթացը 2013 թ. կշարունակվի: Արտահանման իրական ծավալների աճը բավականաչափ կգերազանցի ներմուծման իրական ծավալների աճը, որի պարագայում, չնայած առևտրի պայմանների գնահատվող վատացմանը, կհանգեցնի առևտրային հաշվեկշռի պակասուրդի դոլարային արժեքի նվազմանը: Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների աճի տեմպերը վերանայվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ՝ Ռուսաստանի տնտեսության սպասվող զարգացումների հետ կապված:

Չնայած թույլ արտաքին պահանջարկին՝ 2013 թ. **արտահանման** աճի ցուցանիշը վերանայվել է ավելացման ուղղությամբ՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ արդյունաբերության աճի տեմպերի՝ ավելացման ուղղությամբ վերանայմամբ, ինչպես նաև 2013 թ. առաջին եռամսյակում ապրանքների և ծառայությունների արտահանման տ/տ բարձր աճով, ինչը գերազանցել է սպասումները: Արդյունքում 2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների **արտահանման իրական աճը կլինի 9-11% միջակայքում**: Կգերակշռեն նվազման ուղղությամբ արտահանման ռիսկերը՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսության աճի տեմպերի նվազման, ինչպես նաև մետաղների միջազգային գների հնարավոր ցածր մակարդակի ձևավորման ռիսկերով:

Ներքին տնտեսության աճի տեմպերի վերանայման պայմաններում վերանայվել է ներմուծման աճի ցուցանիշը: 2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների **իրական ներմուծման աճը կլինի 0-2% միջակայքում**: Ներմուծման մասով ռիսկերը կպահպանվեն երկու ուղղությամբ՝ պայմանավորված ներքին տնտեսության զարգացումներով և միջազգային գների վարքագծով:

Հաշվի առնելով Ռուսաստանի տնտեսական աճի ցածր տեմպերի արձանագրումը 2013 թ. առաջին եռամսյակում և 2013 թ. ընթացքում տնտեսական աճի տեմպերի՝ նվազման ուղղությամբ վերանայումը՝ **ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային փոխանցումների** աճի տեմպերը վերանայվել են փոքր-ինչ նվազման ուղղությամբ՝ **2013 թ. կծնավորվեն 6-8% միջակայքում**:

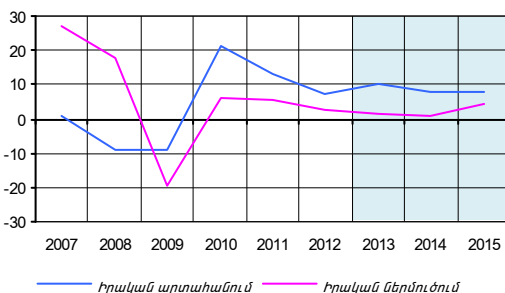
Վերը նշված ճշգրտումների արդյունքում ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՅԱ ցուցանիշը կնվազի և 2013 թ. կգտնվի 9.0-10.0% միջակայքում 2012 թ. 10.7%-ի փոխարեն:

Ինչ վերաբերում է միջինժամկետ զարգացումներին, ապա ընթացիկ հաշվի դիրքի լավացման գործընթացը կշարունակվի՝ և 2015 թ. վերոնշյալ ցուցանիշը կծնավորվի 6.5-7.5%-ի սահմաններում:

Հաշվի առնելով 2013 թվականի առաջին եռամսյակում **պետական բյուջեի** կատարողականը, որը ընթացել է եռամսյակային ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ եկամուտների գերակատարումներով և ծախսերի տնտեսումներով (տես «3.2.3. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն» հատվածը)՝ տարվա համար ծրագիրը ճշգրտվել է հետևյալ ուղղությամբ. պետական ծախսերի տնտեսում՝ տարեկան հաստատված ծախսերի շուրջ 1.3%-ի չափով, և եկամուտների գերակատարումներ՝ տարեկան նախատեսվածի մինչև 2.0%-ի չափով: 2013 թվականին, նախորդ տարվա փաստացի ցուցանիշների համեմատ, ակնկալվում է հարկեր/ՅԱ ցուցանիշի 0.7⁹ տոկոսային կետով աճ և ծախսեր/ՅԱ ցուցանիշի՝ 0.4 տոկոսային

2013 թ. ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը կլինի 9-11%, իսկ ապրանքների և ծառայությունների իրական ներմուծման աճը՝ 0 - 2% միջակայքում: Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումները 2013 թ. կավելանան 6 - 8%-ով:

Իրական արտահանում և ներմուծում, (տ/տ %)

⁹ 2013 թվականի ՅԱ ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են:

2013 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդ/ձև
հարաբերակցությունը ակնկալվում է 2.0%:

կետով աճ: Ընդ որում, ծախսերի աճը նախատեսված է ինչպես կապիտալ ծախսերի¹⁰ առաջանցիկ աճի, այնպես էլ ընթացիկ ծախսերի հաշվին: Նշված զարգացումների արդյունքում **2013 թ. պետական բյուջեի պակասուրդ/ձև հարաբերակցությունը ակնկալվում է 2.0%:**

2013 թ-ին, 2012-ի համեմատ, համախառն պահանջարկի, հետևաբար նաև գնաճի վրա ակնկալվում է հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցություն, որը պայմանավորված կլինի եկամուտների՝ 0.2 զսպող և ծախսերի չեզոք ազդեցություններով: Ընդ որում երկրորդ եռամսյակի համար գնահատվել է գրեթե չեզոք, իսկ երրորդ և չորրորդ եռամսյակների համար՝ համապատասխանաբար 0.9 և 0.8 ընդլայնող ազդեցություն:

Կանխատեսվող հորիզոնում հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցության գնահատականները հիմնված են «ՀՀ 2014 - 2016 թթ. պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրի» հիմքում դրվող հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա, ինչը միտված է պարտքի արդյունավետ կառավարման ապահովմանը և միջնաժամկետում մինչև 2% պակասուրդ/ձև հարաբերակցության պահպանմանը: Արդյունքում՝ **հարկաբյուջետային քաղաքականության ազդեցությունը միջնաժամկետ հատվածում գնահատվում է ոչ գնաճային:**

Հարկաբյուջետային հատվածի միջնաժամկետ ազդեցության գնահատականը՝ ըստ ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից մշակված՝ ՀՀ 2014-2016 թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրերի հիմքում դրվող մակրոտնտեսական ցուցանիշների (% ձև-ում)					
	2012	2013	2014	2015	2016
Պետական բյուջեի եկամուտներ	23.8	23.5	23.4	23.6	23.9
Պետական բյուջեի ծախսեր	25.3	26.2	25.7	25.6	25.9
Պարտքի տոկոսավճարներ	1.01	1.18	1.14	1.13	0.93
Պետական բյուջեի հաշվեկշիռ ¹¹	-1.5	-2.0 ¹²	-2.3	-2.0	-2.0
Առաջնային հաշվեկշիռ*	-0.5	-1.0	-1.2	-0.9	-1.1
Մեկնագամյա/ժամանակավոր հոսքեր**	-0.3	-0.4	-0.3	-0.3	-0.3
Ճշգրտված հաշվեկշիռ***	-0.2	-0.6	-0.8	-0.6	-0.8
Ցիկլիկ հաշվեկշիռ****	0.2	0.2	0.2	0.1	0.1
Ցիկլիկ ճշգրտված առաջնային հաշվեկշիռ (կառուցվածքային հաշվեկշիռ)	-0.4	-0.8	-1.0	-0.7	-0.9
Հարկաբյուջետային դիրք*****		-0.2	0.2	-0.3	0.2

* Բյուջեի հաշվեկշիռ՝ համաձայն պարտքի տոկոսավճարների:
 ** Բյուջեի ժամանակավոր կամ մեկնագամյա մուտքեր: Տվյալ դեպքում դիտարկված են զուտ վարկավորման միջոցները («+» նշանը՝ միջոցների տրամադրում, «-» նշանը՝ միջոցների հետվերադարձ):
 *** Առաջնային հաշվեկշիռ՝ ճշգրտված մեկնագամյա կամ ժամանակավոր մուտքերով:
 **** ՀՀ ԿԲ գնահատական. բյուջեի հաշվեկշիռի այն մասն է, որը ավտոմատ կախված է գործարար պարբերաշրջանից: Վերջինիս բաղադրիչները կախված են ՀՆԱ ճեղքվածքից և ՀՆԱ ճեղքվածքի նկատմամբ եկամուտների և ծախսերի ճկունության գործակիցներից:
 ***** ՀՀ ԿԲ գնահատական. կառուցվածքային հաշվեկշիռի տ/տ փոփոխությունն է, որը արտացոլում է դիսկրետիզացիան հարկաբյուջետային քաղաքականության բնույթը (դրական նշանը նշանակում է հարկաբյուջետային ընդլայնում, բացասական նշանը՝ զսպում):

¹⁰ Կապիտալ ծախսերի աճը հիմնականում պայմանավորված է «Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի» իրականացմամբ:

¹¹ Բյուջեի հաշվեկշիռում ներառված են 2014 թ. նախատեսվող կենսաթոշակային համակարգի բյուջեի հաշվին կատարվող ծախսերը (5%, որի տեսակարար կշիռը ՀՆԱ-ում 2014-2016 թթ. համար կազմում է միջինում 0.49%):

¹² 2013 թ. պետական բյուջեի պակասուրդի ցուցանիշը ՀՀ ԿԲ գնահատականն է, որտեղ պետական բյուջեի եկամուտները 2013 թ. «ՀՀ պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի եկամուտների ցուցանիշի նկատմամբ ավել են կանխատեսված 2.0 %-ով (հիմնականում պայմանավորված առաջին եռամսյակում եկամուտների մասով արձանագրված 11.5 մլրդ դրամ գերակատարմամբ), իսկ պետական ծախսերը տարեկան ցուցանիշից 1.3%-ով պակաս են նախատեսված (պայմանավորված առաջին եռամսյակում արտաքին աղբյուրներով նախատեսված ԾԻԳ-երի միջոցների թերտացումներով):

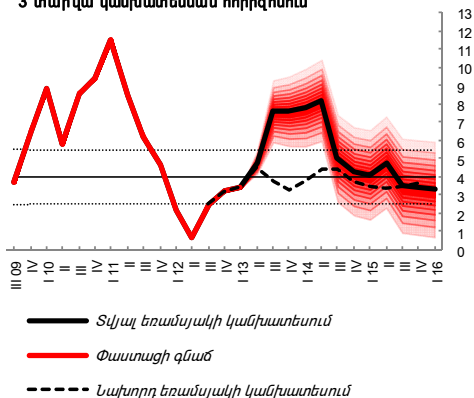
Անփոփելով նշենք, որ 2013 թվականի առաջին կիսամյակում հարկաբյուջետային հատվածի, մասնավոր պահանջարկի և աշխատուժի շուկայի ամբողջական ազդեցությունը ներքին գների վրա կլինի թույլ գնաճային, որը տարվա երկրորդ կեսին կչեզոքանա: Միջնաժամկետ հատվածում վերը նշված գործոնների ամբողջական ազդեցությունը գնահատվում է գնանկումային՝ տարեկան միջինը 0.6 - 0.7 տոկոսային կետի չափով:

2.3. Գնաճի կանխատեսումները և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները կանխատեսվող երեք տարվա հորիզոնում

2013 թ. երկրորդ եռամսյակում, համաձայն կանխատեսումների, 12-ամսյա գնաճը կավելանա՝ հունիսի վերջին գտնվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին հատվածում, ինչը հիմնականում պայմանավորված կլինի գյուղատնտեսության ոլորտի զարգացումներով: Գյուղատնտեսության թողարկման ծավալների՝ նախորդ տարի դրսևորված բարձր աճի արդյունքում ձևավորված **ժամանակավոր առաջարկի շուկա** կմարի 2013 թ. երկրորդ եռամսյակում, ինչը, պայմանավորված նախորդ տարվա գնաճի ցածր բազայով, կնպաստի 12-ամսյա գնաճի ավելացմանը: Նշված կանխատեսումը նախորդի համեմատ վերանայվել է աճի ուղղությամբ՝ ելնելով մայիսի առաջին կեսի կարկտահարության և ցրտահարության ազդեցությունների գնահատումներից:

Անդրադառնալով ընթացիկ կանխատեսումներին՝ նշենք, որ եռամսյակային կանխատեսումների հիմնական մոդելի միջոցով մակրոցուցանիշների կանխատեսումների և դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունների գնահատման համար հիմք է ընդունվել 2013 թ. առաջին եռամսյակում ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը:

Գնաճի (12-ամսյա) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գրաֆիկը 3 տարվա կանխատեսման հորիզոնում

	Գնաճի՝ տվյալ միջակայքում լինելու հավանականությունը				
	< 2.5%	2.5 - 5.5%	5.5 - 7.0%	7.5 - 9.0%	> 9.0%
II եռ. 2013	0.0%	96.4%	3.6%	0.0%	0.0%
III եռ.	0.0%	2.2%	44.0%	44.9%	8.9%
IV եռ.	0.0%	3.6%	43.0%	41.8%	11.6%
I եռ. 2014	0.0%	3.8%	37.0%	41.3%	17.9%
II եռ.	0.0%	2.4%	28.0%	41.8%	27.8%
III եռ.	4.3%	59.1%	32.3%	4.0%	0.3%
IV եռ.	11.2%	67.9%	19.3%	1.5%	0.1%
I եռ. 2015	14.3%	68.2%	16.4%	1.1%	0.0%
II եռ.	6.6%	61.0%	28.5%	3.6%	0.3%
III եռ.	26.3%	63.4%	9.7%	0.5%	0.1%
IV եռ.	28.6%	62.1%	8.8%	0.5%	0.0%
I եռ. 2016	30.9%	60.7%	8.0%	0.4%	0.0%

Համաձայն կանխատեսման բազային սցենարի՝ զարգացած երկրների պարտքային հիմնախնդիրների քաղաքական լուծումների վերաբերյալ արտաքին հատվածում պահպանվող անորոշությունների պարագայում **կանխատեսվող հորիզոնում** ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղ վերականգնում: Ընդ որում՝ թե՛ զարգացած, թե՛ զարգացող երկրների տնտեսական

աճի կանխատեսումները նախորդի համեմատ վերանայվել են նվազման ուղղությամբ: Սպասվող ցածր համաշխարհային պահանջարկի պայմաններում **հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների** շուկաներում գնաճային զարգացումներ չեն կանխատեսվում:

2013 թ. առաջին եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում ԿԲ-ն վերանայել էր տնտեսության իրական աճի հավասարակշիռ մակարդակը՝ 4.5%-ից բարձրացնելով մինչև 5.5%: Վերանայման համար հիմք էին հանդիսացել 2012 թ. արձանագրված բարձր տնտեսական աճը և ցածր գնաճը: Համաձայն ԿԲ վերլուծությունների՝ տնտեսական ներուժի ավելացումը հիմնականում պայմանավորված է արդյունաբերության ոլորտում արտադրողականության աճով, ինչի մասին է վկայում նաև վերջին տարիներին արդյունաբերության ոլորտի մեծածավալ վարկավորումը: Նախորդ եռամսյակում ևս, համաձայն ՏԱՑ օպերատիվ տվյալների, բարձր տնտեսական ակտիվության միտումը շարունակվել է, ընդ որում, 12-ամսյա գնաճը գտնվել է նպատակային միջակայքում, ինչը բացառում է կարճաժամկետ պահանջարկի շուկի առկայությունը: Հետևաբար, եթե չլինեն էներգակիրների սակագների հավանական վերանայման հանգամանքը, ԿԲ-ն այս եռամսյակում ևս իրական տնտեսական աճի հավասարակշիռ մակարդակը կվերանայեր աճի ուղղությամբ: Սակայն, հաշվի առնելով նշված սակագների հավանական վերանայումը՝ ԿԲ-ն տնտեսական աճի հավասարակշիռ մակարդակի գնահատականը թողել է անփոփոխ: Այս հաշվետվության բոլոր կանխատեսումների հիմքում նշված դատողություններն են:

Ներքին տնտեսության վերջին զարգացումները բնութագրվում են սպասվածից բարձր տնտեսական ակտիվությամբ և նպատակային արժեքին մոտ գտնվող 12-ամսյա գնաճով: Ինչպես նշվում էր 2013 թվականի առաջին եռամսյակի դրամավարկային քաղաքականության ծրագրում, այդպիսի զարգացումները հիմնականում պայմանավորվել են նախորդ տարում դրսևորված գյուղատնտեսության առաջարկի շուկով և արդյունաբերության ոլորտի բարձր ակտիվությամբ: Ինչպես կանխատեսվում էր, գյուղատնտեսության առաջարկի շուկը կմարի ընթացիկ եռամսյակում, ինչի պարագայում եռամսյակի վերջում 12-ամսյա գնաճը կգտնվի տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին հատվածում: Համաձայն նախորդ կանխատեսման, շուկերի բացակայության պարագայում, 12-ամսյա գնաճը 2013 թ. վերջում կգտնվեր նպատակային ցուցանիշին մոտ:

Սակայն, բազային սցենարում ներառվել է ընթացիկ տարվա երրորդ եռամսյակում սպասվող էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայումը,¹³ որի պարագայում, հաշվի առնելով ուղղակի և անուղղակի ազդեցությունները այլ ապրանքատեսակների գների վրա, ընթացիկ տարվա երրորդ եռամսյակի վերջում 12-ամսյա գնաճը կմոտենա 8%-ին:

Տնտեսական աճի պարագայում ևս, էներգակիրների սակագների շուկի բացակայության դեպքում, 2013 թ. կանխատեսումը կվերանայվեր աճի ուղղությամբ: Սակայն, սակագների հնարավոր վերանայման հետևանքով, հարկաբյուջետային քաղաքականության չեզոք ազդեցության պարագայում, իրական սպառման ծավալների աճի տեմպի դանդաղումը՝ պահանջարկի տեսանկյունից և ձեռնարկու-

¹³ Բազային սցենարում դիտարկվել է գազի և էլեկտրաէներգիայի սակագների բարձրացման մասին հրապարակման պահին հասանելի վերջին տեղեկատվությունը: Ըստ ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի վերջին հրապարակման (<http://www.psrc.am/am/?nid=102&id=1963>)՝ մինչև 10.0 հազար խմ գազ սպառողների համար 1 խմ գազի սակագնի ավելացումը նախանշվել է 24 դրամ (132-ից՝ 156 դրամ), իսկ 0.38 կՎտ լարմամբ էլեկտրաէներգիա օգտագործող սպառողների (այդ թվում՝ բնակչության) համար 1 կՎտ/ժ էլեկտրաէներգիայի սակագնի ավելացումը՝ 8 դրամ (30-ից՝ 38 դրամ):

թյունների ծախսատարության աճը՝ առաջարկի տեսանկյունից կհանգեցնեն 2013 թ. չորրորդ եռամսյակում ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքի ձևավորմանը, որն իր հերթին ավելի կխորանա 2014 թ. առաջին կեսին՝ պայմանավորված ձմռան ամիսներին գազի և էլեկտրաէներգիայի բարձր սպառումով, ինչի հետևանքով ֆիզիկական անձանց և ձեռնարկություններին տրված բյուջետային սահմանափակումների պայմաններում¹⁴, տնտեսական աճի վրա սակագների հնարավոր վերանայման հիմնական բացասական ազդեցությունը կդրսևորվի 2014 թվականին: Համաձայն ԿԲ կանխատեսումների՝ ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքը կգրոյանա կանխատեսվող հորիզոնի վերջում, ինչի պարագայում տնտեսական աճը 2013 թ. կլինի 4.7-5.9% միջակայքում՝ կանխատեսվող հորիզոնի վերջում կայունանալով երկարաժամկետ հավասարակշիռ մակարդակի շուրջ: Նշված զարգացումների պարագայում 12-ամսյա գնաճը կվերադառնա նպատակային միջակայք 2014 թ. երրորդ եռամսյակում՝ կազմելով շուրջ 5%:

Այսպիսով, կանխատեսվող հորիզոնի առաջին տարում էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայումը կստեղծի գնաճային միջավայր, որը որոշ չափով կմեղմվի ներքին պահանջարկի գնանկումային ազդեցությամբ:

Էներգակիրների սակագների վերանայման վերջնական որոշման առկայության պարագայում ԿԲ-ն կճշգրտի ներկայիս քաղաքականությունը, որպեսզի չեզոքացնի գնաճային սպասումների ազդեցությունները: Գնաճային սպասումների չեզոքացումից հետո ԿԲ-ն կճշգրտի իր քաղաքականությունը խթանման ուղղությամբ՝ իջեցնելով քաղաքականության տոկոսադրույքը, որպեսզի վերադարձնի ամբողջական պահանջարկը իր հավասարակշիռ մակարդակին՝ նպաստելով բացասական ճեղքվածքի գրոյացմանը:

Կանխատեսված արժեքից գնաճի **շեղման ռիսկերը** գնահատվում են հավասարակշռված՝ պայմանավորված համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների զարգացման հեռանկարներով:

Կանխատեսվող հորիզոնի համար դրամավարկային ցուցանիշների կանխատեսումների հիմքում ընկած են 2013 թվականի առաջին եռամսյակի դրությամբ ձևավորված փաստացի մակրոտնտեսական միջավայրը, հաջորդ երեք տարվա կտրվածքով կանխատեսված մակրոտնտեսական զարգացումները, այդ ժամանակահատվածի համար նախատեսված հարկաբյուջետային քաղաքականության սցենարը, վճարային հաշվեկշիռը, ՀՀ առևտրային բանկերի ռազմավարական ծրագրերը, բանկերի և վարկային կազմակերպությունների հարցումների արդյունքները: Համադրելով նշված տեղեկատվությունը՝ **կանխատեսվող հորիզոնում** ֆինանսական համակարգում կպահպանվեն տնտեսության վարկավորման և ֆինանսական միջնորդության բարձր աճի միտումները, սակայն նախորդ տարիների համեմատ աճի տեմպերը որոշ չափով կնվազեն:

¹⁴ Ֆիզիկական անձինք և ձեռնարկությունները, պայմանավորված ստացվող եկամուտներով, ունեն տրված բյուջետային սահմանափակումներ, որի պարագայում էներգակիրների սակագների թանկացումը կհանգեցնի այլ ապրանքների պահանջարկի նվազմանը, ինչը կարճաժամկետում կհանգեցնի պոտենցիալից ցածր պահանջարկի, այսինքն՝ ՀՆԱ բացասական ճեղքվածքի:

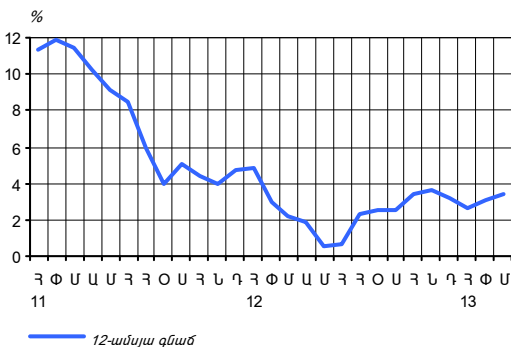
3. 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՓԱՏՏԱՑԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

3.1. ԳՆԱԾ

3.1.1. Փաստացի գնաճ և գնաճի նպատակի իրագործում

12-ամսյա գնաճը առաջին եռամսյակում ցուցաբերել է համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ 2013 թ. մարտի վերջին կազմելով 3.4%:

Ինչպես և ակնկալվում էր բազային սցենարով, 2013 թ. առաջին եռամսյակում 12-ամսյա գնաճի վարքագիծը համեմատաբար կայուն է եղել

Հաշվի առնելով արտաքին և ներքին տնտեսություններից ակնկալվող ոչ գնաճային ազդեցությունները ներքին գների վրա՝ դրամավարկային քաղաքականության ծրագրի բազային սցենարի համաձայն՝ 2013 թ. առաջին եռամսյակում սպասվում էր 12-ամսյա գնաճի կայուն վարքագիծ: 2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի արդյունքներով եռամսյակի ընթացքում գնաճը կազմել է 2.9%՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 2.7% ցուցանիշի փոխարեն: Արդյունքում՝ 12-ամսյա գնաճը առաջին եռամսյակում ցուցաբերել է համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ 2013 թ. մարտի վերջին կազմելով 3.4%:

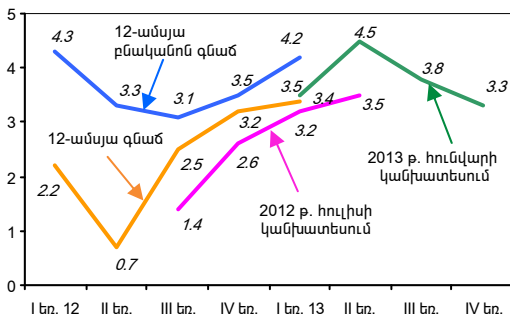
12-ամսյա գնաճը՝ ըստ հիմնական նպաստում ունեցող ապրանքախմբերի		
Ապրանքախմբի անվանումը	Աճ	Նպաստում
Սգի	3.4	
Պարենային ապրանքներ (ներ. ոգելից խմիչք և ծխախոտ)	3.4	1.8
հացամթերք	10.4	1.1
մսամթերք	3.5	0.4
միրգ	10.5	0.4
կենդանական և բուսական յուղ	7.9	0.3
ծու	11.6	0.2
Ոչ պարենային ապրանքներ	5.5	0.9
Ծառայություններ	2.3	0.7

Առաջին եռամսյակում 12-ամսյա բնականոն գնաճը շարունակել է աճել՝ նախորդ եռամսյակի 3.5%-ից եռամսյակի վերջին հասնելով 4.2%-ի:

Ստորև ներկայացնենք այն փաստարկներն ու սպասումները, որոնց հիման վրա նախորդող մեկ տարվա հորիզոնում կանխատեսվել և իրագործվել է գնաճի նպատակային ցուցանիշի ապահովումը, ինչպես նաև այդ ժամանակահատվածում առաջացած էական շեղումները, որոնք հանգեցրել են կանխատեսումների հետագա ճշգրտումների: Նշենք, որ նախորդ մեկ տարվա հորիզոնի սկզբում, հաշվի առնելով թե՛ արտաքին և թե՛ ՀՀ տնտեսությունից ակնկալվող ոչ գնաճային ազդեցությունները, դրամավարկային քաղաքականության ծրագրով նախատեսվում էր, որ 12-ամսյա գնաճը կդրսևորի համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ ամբողջ տարվա ընթացքում պահպանվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքում: Բազային նման սցենարի ներքո նպատակահարմար էր դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները թողնել անփոփոխ՝ շարունակելով չեզոք դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը: Իհարկե, ծրագրում նախանշվում էին բազային սցենարից գնաճի շեղման երկկողմանի ռիսկեր, որոնց դրսևորման պարագայում հնարավոր էր դրամավարկային քաղաքականության հետագա ուղղությունների ճշգրտում:

Ինչպես ցույց տվեցին 2012 թվականի առաջին կիսամյակի զարգացումները, ներքին տնտեսությունում դրսևորվել են հիմնականում գնաճի նվազման ուղղությամբ ռիսկեր՝ պայմանավորված *գյուղատնտեսության ճյուղի բարձր աճի արդյունքում դիտված առաջարկի*

Գյուղատնտեսության ճյուղի մեծ առաջարկով պայմանավորված ժամանակավոր շուկի ազդեցության աստիճանական վերացման արդյունքում 2012 թ. վերջին 12-ամսյա զնաճը մոտեցել է նպատակային ցուցանիշին և 2013 թ. առաջին եռամսյակում պահպանվել այդ մակարդակում:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ԿԲ-ն շարունակել է չեզոք դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը՝ հաշվի առնելով կանխատեսվող հորիզոնում ներքին գների վրա արտաքին և ԴՀ տնտեսություններից ակնկալվող ոչ գնաճային սպասումները:

շուկով: Այս իրավիճակում 12-ամսյա զնաճը, շարունակաբար նվազելով, հունիսի վերջին կազմել է 0.7%՝ գտնվելով տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին սահմանից ցածր (2011 թ. հունիսի վերջին 12-ամսյա զնաճը կազմել է 8.4%, 2010 թ. նույն ժամանակահատվածում՝ 5.8%): Ձևավորված գնաճային ցածր միջավայրին նպաստել է բացառապես պարենային ապրանքների գների նվազումը, ինչը բացատրվում է այն հանգամանքով, որ դեռևս 2010 թ. կեսերից, երբ արձանագրվել էր գյուղատնտեսության ճյուղի թուղարկման ծավալների զգալի անկում, տեղական արտադրության գյուղմթերքների գների սեզոնային ավելի քիչ նվազման ազդեցությամբ ձևավորվել էին 12-ամսյա զնաճի բարձր մակարդակներ: Այնուհետև, հաջորդ երկու տարվա ընթացքում գյուղատնտեսության ճյուղի զարգացման (2011-ի տարեկան աճը՝ 13.7%, 2012-ինը՝ 9.3%) արդյունքում տեղական արտադրության գյուղմթերքների առաջարկված մեծ ծավալները հանգեցրել են դրանց գների շարունակական նվազմանը և պատմական միջինից ցածր մակարդակների ձևավորմանը:

Ստեղծված ցածր գնաճային միջավայրում ՀՀ ԿԲ-ն 2012 թ. առաջին կեսին անփոփոխ է թողել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը (8%)՝ իր որոշումը հիմնավորելով հիմնականում մայիս-հունիս ժամանակահատվածում դրամի արժեզրկմամբ, որն արդեն իսկ դրամավարկային պայմանների թուլացում էր, և 12-ամսյա բնական զնաճի վարքագծով, որը մշտապես գտնվել է ընդհանուր գնաճի նպատակային ցուցանիշի սահմաններում:

2012 թ. երկրորդ կիսամյակի գնաճի կանխատեսումները որոշակիորեն ճշգրտվել են՝ հիմնվելով առաջին կիսամյակի արդյունքներով ձևավորված գնաճի անհամեմատ ցածր մակարդակի և հետագայում գնաճային միջավայրի չափավոր ընդլայնման սպասումների վրա: Դա, ըստ էության, ենթադրում էր մինչև տարեվերջ 12-ամսյա գնաճի աստիճանաբար աճող վարքագիծ:

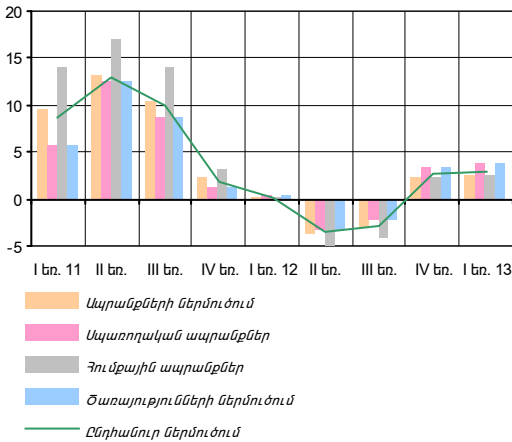
Իրականում, ինչպես և սպասվում էր, երկրորդ կիսամյակում 12-ամսյա զնաճի մակարդակը աստիճանաբար աճել է՝ հունիսի վերջի 0.7%-ից դեկտեմբերի վերջին հասել է 3.2% մակարդակի՝ մոտենալով նպատակային 4% ցուցանիշին: Վերջինիս հիմնականում նպաստել է պարենային ապրանքների գների աճը, որը, ըստ էության, երկրորդ եռամսյակում գյուղատնտեսական ապրանքների գների մեծ անկմամբ պայմանավորված ցածր մակարդակի վերականգնումն էր և ցորենի միջազգային շուկայում գնաճային դրսևորումների ազդեցությունը ներքին գների վրա:

Այս պայմաններում, տարվա երկրորդ կեսին ևս ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է քաղաքականության գործիքի տոկոսադրույքի անփոփոխ մակարդակ պահպանելուն ուղղված դրամավարկային քաղաքականությունը: Դրա հիմնական փաստարկը եղել է գնաճի վրա գյուղմթերքների գների անկման ընդգծված սեզոնայնության ազդեցության սպասվող վերացման դրսևորումը և դրա արդյունքում՝ 12-ամսյա զնաճի աստիճանաբար աճող վարքագիծը, ինչպես նաև կանխատեսվող ողջ հորիզոնում արտաքին ու ՀՀ տնտեսությունների զարգացման հեռանկարում թույլ գնաճային միջավայրի պահպանումը:

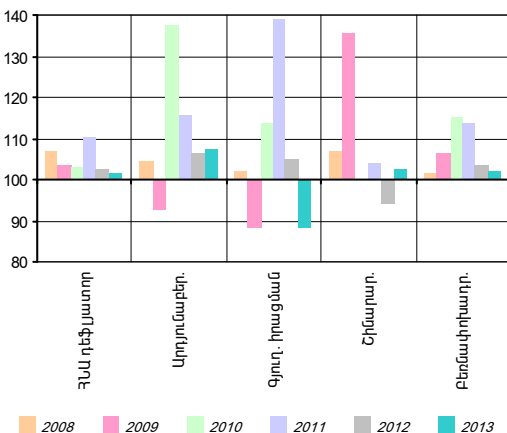
ՀՀ ԿԲ-ն չեզոք դրամավարկային քաղաքականությունը շարունակել է նաև 2013 թ. առաջին եռամսյակում՝ հաշվի առնելով ծրագրային ցուցանիշին մոտ ձևավորված 12-ամսյա զնաճի փաստացի զարգացումների պարագայում կանխատեսվող հորիզոնում ներքին գների վրա արտաքին և ՀՀ տնտեսություններից ակնկալվող ոչ գնաճային սպասումները:

3.1.2. Ներմուծման գներ և արտադրողների գներ

Ներմուծված ապրանքների գները 2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակել են աճել, տ/տ, %

2013 թ. առաջին եռամսյակում գների առավել բարձր աճ է գրանցվել արդյունաբերության ճյուղում

Ներմուծման գներ. 2013 թ. առաջին եռամսյակում ԱՄՆ դոլարի արժեզրկումը նպաստել է ներմուծվող ապրանքների դոլարային գների աճին: Ներմուծման դոլարային գների՝ նախորդ եռամսյակի տ/տ աճը պահպանվել է 2013 թ. առաջին եռամսյակում և, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, կազմել տ/տ 2.8%:

Ներմուծման գների վրա աճի ուղղությամբ հիմնական նպաստումը պայմանավորվել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ սպառողական ապրանքների գների աճով: Սպառողական ապրանքների գների աճը մեծապես պայմանավորվել է առևտրի զործրնկեր երկրներից՝ Եվրոգոտում, Բելառուսում, Ռուսաստանում և Թուրքիայում դոլարային գների տ/տ աճով:

Նշենք նաև, որ 2013 թ. առաջին եռամսյակում ներմուծման դոլարային գների տ/տ 2.8% աճի և ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին անվանական փոխարժեքի տ/տ 5.1% արժեզրկման պայմաններում, սպառողական զանբյուղում ներառված ներմուծված ապրանքների դրամային գները միջինում աճել են տ/տ 7.1%-ով:

Արտադրողների գներ¹⁵. 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՆԱ դեֆլատորի ինդեքսը, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել է տ/տ շուրջ 102, որը արդյունք է արդյունաբերողների արտադրանքի, շինարարության և բեռնափոխադրումների գների ինդեքսների աճի:

Գների առավել բարձր աճ արձանագրվել է **արդյունաբերության** ճյուղում, որտեղ եռամսյակային աճը կազմել է տ/տ 7.4%՝ հիմնականում պայմանավորված մշակող արդյունաբերության՝ 10.6% և էներգիայի, գազի արտադրության և բաշխման՝ 7.2% աճով:

Գյուղատնտեսության ճյուղում եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է գների¹⁶ տ/տ 11.8% նվազում, որը բուսաբուծության և անասնաբուծության ոլորտում գների՝ համապատասխանաբար 24.5% և 8.5% նվազման արդյունք է: Ընդ որում, բուսաբուծության գնանկմանը մեծապես նպաստել են կարտոֆիլի և բանջարաբուստանային կուլտուրաների՝ 28.4% և մրգի՝ 17.8% գնանկումները, իսկ անասնաբուծության ոլորտի գնանկումը հիմնականում կաթ, կաթնամթերքի և մսի գների համապատասխանաբար 9.4% և 8.4% նվազման արդյունք է:

Շինարարությունում առաջին եռամսյակում արձանագրվել է գների տ/տ 2.3% աճ՝ հիմնականում պայմանավորված ճյուղում նկատվող որոշակի աշխուժացմանը շինանյութերի գների և աշխատավարձերի աճի արձագանքմամբ:

Եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է **բեռնափոխադրումների գների** տ/տ 2.1% աճ՝ պայմանավորված **երկաթուղային** (1.4% աճ), **օդային** (8.2% աճ) և **ավտոմոբիլային** (3.5% աճ) տրանսպորտի սակագների աճով:

3.1.3. Գնաճի սպասումներ

2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ ԿԲ-ն շարունակել է ֆինանսական հատվածի կազմակերպությունների և տնային տնտեսությունների շրջանում իրականացնել մակրոտնտեսական մի շարք ցուցանիշների սպասումների վերաբերյալ հարցումներ:

Նշենք, որ առաջին եռամսյակում ֆինանսական համակարգում կայունացել են ցածր գնաճային սպասումները և խարսխվել գնաճի նպատակային ցուցանիշի տատանման թույլատրելի միջակայքում:

¹⁵ Գների ինդեքսների փոփոխությունը 2013 թվականի հունվար-մարտը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ է, եթե այլ բան նշված չէ:

¹⁶ Ներկայացված են գյուղատնտեսական մթերք արտադրողի իրացման գները:

Հարցման արդյունքներով բանկերի շուրջ 86%-ը (18 բանկ) նախապատվությունը տվել է մեկ տարվա հորիզոնով 12-ամսյա գնաճի 2.5 - 5.5% միջակայքին՝ նախորդ հարցման արդյունքում նույն միջակայքը ընտրած ավելի քան 95%-ի (20 բանկ) պարագայում: Երկու բանկ այս անգամ սպասում է 2.5%-ից ցածր 12-ամսյա գնաճ: Վարկային կազմակերպությունների գնաճային սպասումներում շարունակում են գերակշռել 2.5 - 5.5% միջակայքը ընտրողները՝ ավելի քան 53%, իսկ ավելի բարձր՝ 5.5 - 8.5% միջակայք ընտրողների տեսակարար կշիռը կազմել է շուրջ 27%: Տնային տնտեսությունների գնաճային սպասումները առաջին եռամսյակի հարցման արդյունքներով բավականին կայուն են եղել՝ հիմնականում պահպանվելով գնաճի նպատակային ցուցանիշին մոտ: գնաճի սպասվող միջին մակարդակը այս եռամսյակի հարցման արդյունքներով պահպանվել է նախորդ եռամսյակի 4.3 % մակարդակում:

Ըստ հարցման արդյունքների՝ շուկայական տոկոսադրույքների վերաբերյալ առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների սպասումները (մեկ տարվա կտրվածքով) համեմատաբար կայուն մակարդակի պահպանման ուղղությամբ են, ընդ որում՝ առաջիկա եռամսյակում դրանք փոքր-ինչ կաճեն, իսկ հաջորդ երեքում՝ կպահպանեն կայուն վարքագիծ:

3.2. Համախառն առաջարկ և համախառն պահանջարկ

3.2.1. Համախառն առաջարկ¹⁷

2013 թվականի առաջին եռամսյակի տնտեսական ակտիվությունը շարունակում է մնալ բավականին բարձր, և ակնկալվում է, որ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում տնտեսական աճը կլինի 7.4 - 7.7% միջակայքում:

2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի համար, ինչպես և սպասվում էր, ԱՎԾ կողմից հրապարակված **տնտեսական աճի ցուցանիշը** կազմել է տ/տ 6.2%, որի պարագայում հունվար-դեկտեմբերի աճը կազմել է 7.2%:

2013 թվականի առաջին եռամսյակի տնտեսական ակտիվությունը շարունակում է մնալ բավականին բարձր՝ տ/տ 8.7%:

Այսպիսով, հաշվի առնելով 2013 թվականի առաջին եռամսյակում արդյունաբերության թողարկման ծավալների սպասվածից բարձր աճը, տարեսկզբից առևտրի շրջանառության ծավալների բարձր աճի պահպանումը և զուտ անուղղակի հարկերի հավաքագրված փաստացի բարձր մակարդակը, տնտեսական աճի կանխատեսումները բազային սցենարի ներքո վերանայվել են աճի ուղղությամբ: Արդյունքում, ակնկալվում է, որ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում տնտեսական աճը կլինի 7.4 - 7.7%¹⁸ միջակայքում:

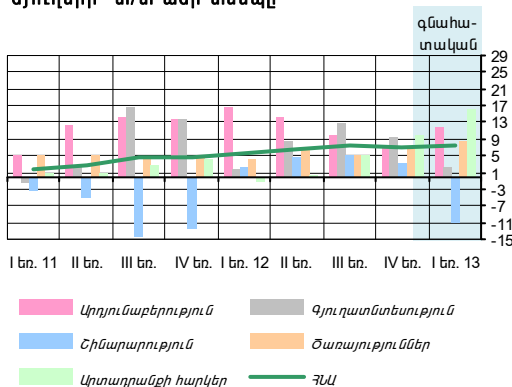
Հաշվի առնելով 2013 թվականի առաջին եռամսյակում **արդյունաբերության** ճյուղի թողարկման ծավալների բարձր աճը՝ 15.8%, ճյուղի ավելացված արժեքի աճը համապատասխան ժամանակահատվածի համար գնահատվել է տ/տ 11.5 - 12.0%: Այն հիմնականում պայմանավորվել է հանքագործական արդյունաբերության (16.5%), սննդամթերքի (արտադրության ծավալների՝ ակնկալվածից շուտ և արագ տեմպերով վերականգնման արդյունքում ոլորտում արձանագրվել է 26.4% աճ՝ տարեվերջի անկման փոխարեն¹⁹), մե-

¹⁷ Տնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճի 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն են, իսկ ենթաճյուղերի ցուցանիշները ներկայացնում են 2013 թվականի տ/տ հունվար-մարտի թողարկման աճի տեմպերը, եթե այլ բան նշված չէ:

¹⁸ Տես ՀՆԱ իրական աճի (կուտակային) կանխատեսման հավանականությունների բաշխման գծանկարի 30% հավանականության միջակայքը:

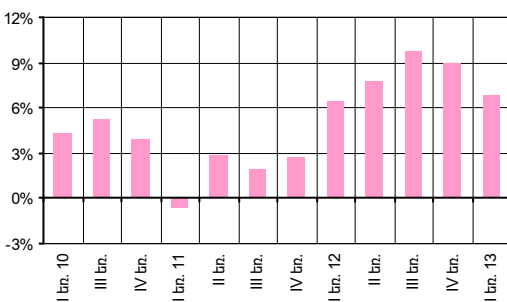
¹⁹ 2012 հունվար-դեկտեմբերին սննդամթերքի արտադրության ծավալների տ/տ կրճատումը հիմնականում պայմանավորված է եղել կաթնամթերք և մսամթերք վերամշակող ձեռնարկություններում թողարկվող արտադրանքի նկատմամբ սահմանված որակի ստանդարտների խստացումներով:

Փաստացի իրական ՀՆԱ-ի և տնտեսության ճյուղերի տ/տ աճի տեմպը

2013 թվականի առաջին եռամսյակում շարունակվել է մասնավոր սպառման բարձր աճ արձանագրվել, որը, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել է 6.9%:

Մասնավոր սպառման տ/տ աճ

տալուրգիայի (14.5%), շինանյութերի (8.7%), խմիչքների²⁰ (22%) և ծխախոտի (3 անգամ) արտադրության ծավալների աճով, որը, ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին պահանջարկի աճի շարունակականության պայմաններում, ոլորտի ձեռնարկությունների արտադրական հնարավորությունների մեծացման և, հետևաբար, արտադրողականության աճի արդյունք է:

Հաշվի առնելով **շինարարության** ճյուղի՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի թողարկման ծավալների 6.5% նվազումը, նույն ժամանակահատվածի համար ավելացված արժեքի նվազումը գնահատվել է տ/տ 9 - 11%: Ընդ որում՝ շինարարության ֆինանսավորման մեջ բավականին բարձր տեսակարար կշիռ ունեցող կազմակերպությունների (24.6% նվազում), միջազգային վարկերի (25% նվազում), պետական բյուջեի (12.3% նվազում) և մարդասիրական օգնության (24.5% նվազում) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների անկումը չի չեզոքացվել բնակչության (53.9% աճ) և համայնքների (14.9 անգամ աճ) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալների աճով:

Ծառայությունների ոլորտում 2013 թ. առաջին եռամսյակի ավելացված արժեքի աճը գնահատվել է տ/տ 8.0-8.5%, ինչը մատուցված ծառայությունների և առևտրի ծավալների համապատասխանաբար 7.1% և 6.5% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ մատուցված ծառայությունների ծավալի աճին մեծապես նպաստել է տեղեկատվության և կապի (12.9%), մշակույթի, զվարճության և հանգստի (36.8%), հանրային սննդի (31.4%) և առողջապահության (19.6%) ոլորտներում արձանագրված աճը: Առևտրի աճը հիմնականում մանրածախ և մեծածախ առևտրի շրջանառության ծավալների համապատասխանաբար 5% և 10.5% աճի արդյունք է:

Պյուղատնտեսության ճյուղում 2013 թ. առաջին եռամսյակի ավելացված արժեքի աճը գնահատվել է տ/տ 2.3-2.8%, որը անասնապահության, ձկնորսության և բուսաբուծության համապատասխանաբար 1.6%, 36.2% և 31.9% աճի արդյունք է: Ընդ որում՝ անասնապահության ենթաճյուղի աճը ամբողջությամբ պայմանավորվել է կաթի արտադրության ծավալների 4% աճով:

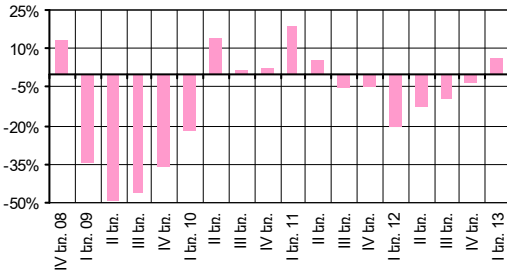
3.2.2. Համախառն պահանջարկ²¹

2012 թվականի չորրորդ եռամսյակում արձանագրվել է ԿԲ կանխատեսումներին համահունչ մասնավոր սպառման բարձր՝ 7.3% աճ, որի պարագայում մասնավոր սպառման տարեկան աճը կազմել է 9%: 2012 թվականին մասնավոր սպառման բավականին բարձր աճին մեծապես նպաստել է գյուղատնտեսության ճյուղի թողարկման և վարկավորման ծավալների աճը: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում շարունակվել է մասնավոր սպառման բարձր աճ արձանագրվել, որը, ըստ ԿԲ գնահատումների, կազմել է 6.9%: Չնայած գնահատվող բարձր աճին՝ նշենք, որ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում մասնավոր սպառման աճը դանդաղել է 2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի նույն ցուցանիշի համեմատ:

²⁰ Խմիչքների արտադրության աճն արձանագրվել է հիմնականում շամպայնի (3 անգամ), գինու (18.8%), օղու (16.2%), աղբյուրի ջրի (11%) և ոչ ալկոհոլային ըմպելիների (75.8%) արտադրության ծավալների աճի հաշվին:

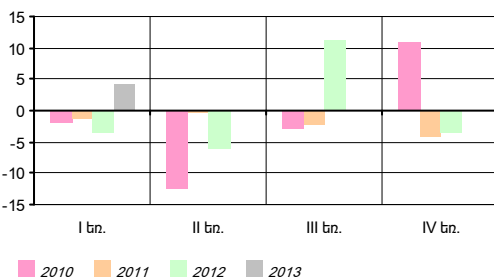
²¹ Մասնավոր ծախսումների, մասնավոր սպառման և մասնավոր ներդրումների՝ 2013 թվականի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի փաստացի տվյալների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատությամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

Մասնավոր ներդրումների տ/տ աճ

Ըստ ԿԲ գնահատումների՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում սպասվում է ներդրումների 6.2% աճ:

Ձուտ արտահանման դիրքը լավացել է 2013 թ. առաջին եռամսյակում
(զուտ իրական արտահանում, տ/տ %, դրական նշանը՝ բարելավում)

Մասնավոր սպառման դանդաղման միտումն իր հերթին պայմանավորվել է նախորդ տարվա ընթացքում գյուղատնտեսության ոլորտում արձանագրված մեծ աճի տնտեսական էֆեկտների աստիճանական վերացմամբ և վարկավորման ծավալների աճի տեմպերի դանդաղմամբ:

2012 թ. հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածում մասնավոր ներդրումների նվազումը եղել է ԿԲ կանխատեսումների շրջանակներում և կազմել 3.0%՝ պայմանավորված տարվա առաջին կիսամյակում շինարարության ճյուղում թողարկման ծավալների նվազմամբ: Տարվա երկրորդ կիսամյակում շինարարության ոլորտում արձանագրված աճով, ինչպես նաև արդյունաբերության և ծառայությունների ոլորտում գործող ձեռնարկությունների կողմից մեքենասարքավորումների ձեռքբերմամբ պայմանավորված՝ 2012 թվականի երրորդ եռամսյակում մասնավոր ներդրումների անկման տեմպը դանդաղել է, իսկ չորրորդ եռամսյակում արձանագրվել է 6.0% աճ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ներդրումային միջավայրը սպասվածի համեմատ ավելի թույլ է եղել՝ արտացոլելով շինարարության ոլորտում թողարկման ծավալների 6.5% նվազումը: Սակայն, հաշվի առնելով արդյունաբերության ոլորտում պահպանվող ներդրումային բարձր ակտիվությունը, ինչպես նաև նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում մասնավոր ներդրումների խոր անկմամբ պայմանավորված ցածր բազան՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում սպասվում է ներդրումների 6.2% աճ, ավելի պակաս՝ քան նախորդ կանխատեսումների ցուցանիշը: Նշենք, որ 2013 թվականի սկզբին շարունակել են ներդրումների ֆինանսավորման կարևոր աղբյուր ծառայել տեղական բանկերից ձեռնարկություններին տրամադրվող վարկային միջոցները:

Մասնավոր սպառման և ներդրումների նշված զարգացումների մասին են վկայում ՀՀ ԿԲ կողմից հաշվարկվող և հրապարակվող բաղադրյալ տնտեսական ինդեքսները²²: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում, 2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի համեմատ, սպառողների վստահության ցուցանիշը նվազել է 3.5%-ով՝ նախանշելով սպառման աճի տեմպերի դանդաղման միտումը 2013 թվականի սկզբին:

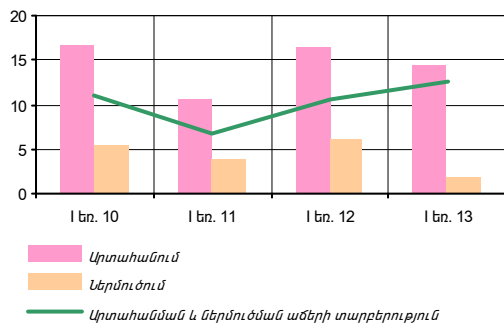
Ըստ ՀՀ ԿԲ հարցումների՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում արդյունաբերության ոլորտում ներդրումներ իրականացրած ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը կազմել է 24% (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 8 տոկոսային կետով): Ընդ որում՝ ձեռնարկությունների 61%-ը ներդրումներն իրականացրել է մեքենասարքավորումների ձեռքբերման համար:

Մասնավոր սպառման և ներդրումների վերը ներկայացված զարգացումների պարագայում 2012 թվականին մասնավոր ծախսումների աճը կազմել է 5.9% և պետական ծախսումների 5.6% նվազման պայմաններում հանգեցրել ներքին պահանջարկի 4.4% աճի: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում մասնավոր սպառման աճի տեմպի դեռևս բարձր մակարդակով և ներդրումների չափավոր աճով պայմանավորված՝ մասնավոր ծախսումներն աճել են 6.8%-ով, իսկ ներքին պահանջարկը՝ 6.4%-ով:

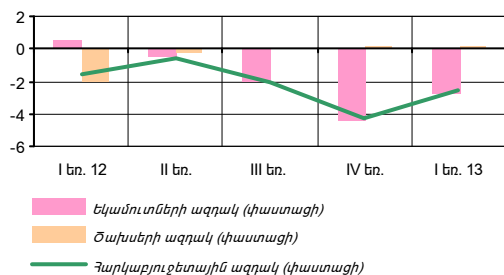
2012 թվականի երկրորդ կիսամյակում մասնավոր սպառման բարձր աճի և մասնավոր ներդրումների վերականգնման պայմաններում ձևավորվել է մասնավոր ծախսումների դրական ճեղքվածք: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում մասնավոր սպառման աճի տեմպերի դանդաղման միտումներով պայմանավորված՝ մասնավոր ծախսումների ճեղքվածքը փոքր-ինչ փոքրացել է, սակայն գնահատվում է դեռևս դրական և գնաճի վրա ունեցել է 0.4 - 0.5 տոկոսային կետ դրական ազդեցություն:

²² Տե՛ս www.cba.am/am/SitePages/statsseabci.aspx:

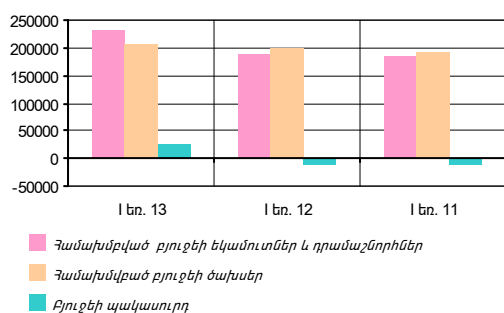
Ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճը բավականաչափ գերազանցել է ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական աճը (տ/տ %)

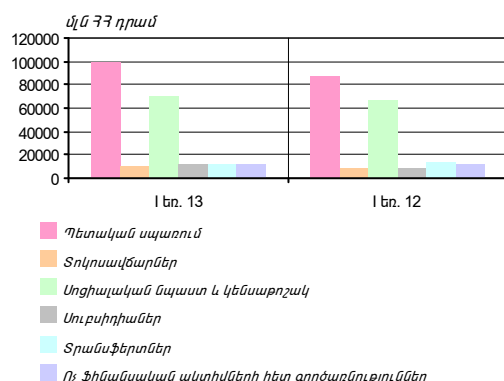
2013 թվականի առաջին եռամսյակում հարկաբյուջետային քաղաքականության զսպող ազդեցությունը պայմանավորված է եկամուտների զսպող ազդեցությամբ

ՀՀ համախմբված բյուջեի հիմնական ցուցանիշների շարժը 2011 - 2013 թթ. առաջին եռամսյակներում

ՀՀ բյուջեի ծախսերի կառուցվածքում 2013 թ. առաջին եռամսյակում ընթացիկ ծախսերը ավելացել են, իսկ կապիտալ ծախսերը՝ նվազել

2013 թ. առաջին եռամսյակում ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական տ/տ աճի տեմպերը բավականաչափ գերազանցել են ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական²³ տ/տ աճի տեմպերը: 2013 թ. առաջին եռամսյակում արձանագրվել է ապրանքների և ծառայությունների արտահանման իրական աճի բավականին բարձր տեմպ՝ տ/տ 14.3՝ պայմանավորված արդյունաբերության ճյուղում շարունակվող աճի բարձր տեմպերով:

Ներմուծման դոլարային գների տ/տ աճի և ներքին տնտեսության ակտիվության շարունակվող աճի բարձր տեմպերի պահպանման պարագայում ապրանքների և ծառայությունների ներմուծման իրական աճի տեմպերը, ըստ ՀՀ ԿԲ գնահատումների, դանդաղել են և 2013 թ. առաջին եռամսյակում կազմել տ/տ 1.7%:

Ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների ներհոսքի աճը 2013 թ. առաջին եռամսյակում կազմել է տ/տ 10.2%՝ արտահոսքի տ/տ 15.3% աճի պարագայում: Արդյունքում՝ ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքի աճի տեմպը կազմել է տ/տ 8.7%:

3.2.3. Հարկաբյուջետային քաղաքականություն²⁴

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի կատարումն ընթացել է եռամսյակի համար ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ եկամուտների գերակատարմամբ և ծախսերի որոշ հոդվածների տնտեսումներով: Այս զարգացումների պայմաններում հարկաբյուջետային հատվածի ազդեցությունը համախառն պահանջարկի վրա, ըստ հարկաբյուջետային ազդակի ցուցանիշի, եռամսյակի համար կանխատեսված 1.0 ընդլայնողի փոխարեն կազմել է 2.6 զսպող՝ հիմնականում պայմանավորված եռամսյակային ծրագրից ծախսերի շեղմամբ, որի արդյունքում նախատեսված 3.4 ընդլայնող ազդեցության փոխարեն արձանագրվել է փոքր՝ 0.2 ընդլայնող ազդեցություն: Եկամուտների ազդեցությունը եղել է կանխատեսվածի շրջանակում՝ 2.8 զսպող:

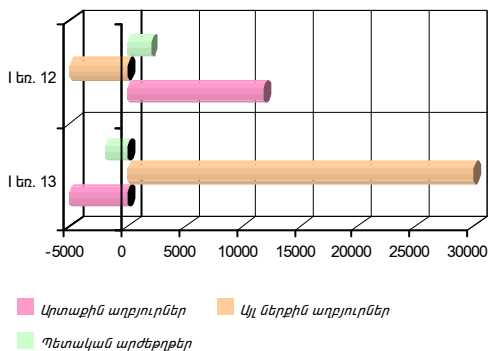
Հատկանշական է, որ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում արձանագրված տնտեսական բարձր ակտիվությունն իր դրական ազդեցությունն է ունեցել ծրագրված համամասնությունների նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների՝ մոտ 11.5 մլրդ դրամով ավելի հավաքագրումներ ապահովելու առումով:

Համախմբված բյուջեի եկամուտները նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատությամբ ավելացել են 23.3%-ով կամ 45.4 մլրդ դրամով, որը հիմնականում ապահովվել է հարկային եկամուտների, մասնավորապես՝ անուղղակի հարկերի աճի հաշվին: Այսպես, անուղղակի հարկերի տ/տ աճը կազմել է 35%, ընդ որում՝ հարկերի և տուրքերի կառուցվածքում նախորդ տարվա համեմատ 4 տոկոսային կետով ավելացել է անուղղակի հարկերի տեսակարար կշիռը՝ կազմելով 52%: Վերջինս մեծ մասամբ ավելացված արժեքի հարկի և մաքսատուրքի մուտքերի աճի արդյունք է, որը պայմանավորված է ներմուծումից ստացված եկամուտներով: Ուղղակի հարկերի մեջ

²³ Արտահանման և ներմուծման իրական աճի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են:

²⁴ Հարկաբյուջետային հատվածի վերլուծությունը կատարվել է առաջին եռամսյակի նախնական փաստացի ցուցանիշների հիման վրա (ներառյալ՝ ԾԻԳ-երի միջոցները) կազմված համախմբված բյուջեի նախնական փաստացի ցուցանիշներով: Ընդ որում՝ եկամուտների ազդեցությունը հաշվարկվել է կանխատեսված ՀՆԱ անվանական ցուցանիշի, իսկ ծախսերի ազդեցությունը՝ գնահատված տնտեսական ներուժի նկատմամբ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ձևավորվել է պետական բյուջեի հավելուրդ

հատկանշական է եկամտային հարկի²⁵ աճը, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում մուտքագրված եկամտահարկը և պարտադիր սոցապվճարները գերազանցել է 21.4%-ով:

Պետական ծախսերի մասով արձանագրվել է ցածր կատարողական՝ եռամսյակային ծրագրի կատարումը ապահովվել է մոտ 88%-ով: Ընդ որում՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատությամբ ընթացիկ ծախսերն ավելացել են, իսկ կապիտալ ծախսերը՝ նվազել: Այսպես, առաջին եռամսյակում ՀՀ համախմբված բյուջեի ծախսերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել են 8%-ով: Ընդ որում՝ ընթացիկ ծախսերն ավելացել են տ/տ շուրջ 10.3%-ով: Ընթացիկ ծախսերի մեջ աճ է արձանագրվել գրեթե բոլոր հոդվածների գծով, իսկ **պետական սպառումը** տ/տ աճել է 11%-ով: **«Ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ» հոդվածի գծով կամ կապիտալ ծախսերի** տ/տ նվազումը կազմել է 28%, իսկ եռամսյակային համամասնություններից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերով նախատեսված միջոցների թերստացումներով:

Եկամուտների և ծախսերի վերը նշված ցուցանիշների պարագայում առաջին եռամսյակում ձևավորվել է բյուջեի հավելուրդ, որը կազմել է 25.9 մլրդ դրամ: Ընդ որում, պետական բյուջեի հավելուրդը կազմել է 18.0 մլրդ դրամ՝ եռամսյակային համամասնություններով նախատեսված 17.9 մլրդ դրամ պակասուրդի փոխարեն:

3.2.4. Աշխատանքի շուկա²⁶

2012 թվականի հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածում միջին անվանական աշխատավարձի աճը եղել է ԿԲ կանխատեսումներին մոտ՝ կազմել է 5.1%՝ արտահայտելով մասնավոր հատվածում աշխատավարձերի աճը և բյուջետային ֆինանսավորում ունեցող որոշ կազմակերպություններում աշխատավարձերի չափավոր աճը, որի պարագայում աշխատավարձերի իրական աճը վերը նշված ժամանակահատվածում կազմել է 2.5%: 2013 թ. առաջին եռամսյակում անվանական աշխատավարձի աճի տեմպը եղել է նախորդ կանխատեսումների համեմատ ավելի փոքր և կազմել է 3.3%: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում արձանագրված 2.9% գնաճի պարագայում իրական աշխատավարձը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ էապես չի փոխվել:

Մասնավոր հատվածում անվանական աշխատավարձերի չափավոր աճի վրա հիմնականում ազդեցություն է ունեցել արդյունաբերության և ծառայությունների ճյուղերի արտադրողականության շարունակական աճը, գյուղատնտեսության ոլորտում աշխատավարձերի աճը և տնտեսական աճին զուգընթաց՝ աշխատուժի նկատմամբ պահանջարկի ավելացումը:

2012 թ. հունվար-դեկտեմբեր ժամանակահատվածում աշխատուժի աճող պահանջարկի պայմաններում գործազրկության միջին մակարդակը նախորդ տարվա համեմատ նվազել է 1.1 տոկոսային կետով և կազմել 17.3%: Տնտեսական աճի շարունակականության

²⁵ 2013 թվականից հարկային օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխությամբ պայմանավորված՝ նախկին եկամտահարկի և սոցիալական ապահովության վճարների փոխարեն ներդրվել է եկամտային հարկ, իսկ նշված աճը պայմանավորված է նախորդ տարվա պարտավորությունների գծով առաջին եռամսյակում մուտքագրված 10.4 մլրդ դրամ պարտադիր սոցապվճարների և 6.8 մլրդ դրամ եկամտահարկի մուտքերով:

²⁶ Աշխատանքի շուկայի՝ 2013 թվականի տվյալները ՀՀ ԿԲ գնահատումներն են՝ հիմնված 2012 թվականի չորրորդ եռամսյակի և 2013 թվականի հունվար-մարտ ամիսների փաստացի ցուցանիշների վրա: Ենթաբաժնում ներկայացված աճի գնահատումները նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ են, եթե այլ բան նշված չէ:

արդյունքում 2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակվել է գործազրկության նվազումը և կազմել 19.4% (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 0.7 տոկոսային կետով):

Աշխատանքի շուկայի վերը նշված զարգացումների պայմաններում 2012 թ. հունվար-դեկտեմբերին, ինչպես նաև 2013 թ. առաջին եռամսյակում աշխատանքի շուկայում էական անհավասարակշռություններ չեն նկատվել: Հետևաբար կարելի է փաստել, որ վերը նշված ժամանակահատվածում աշխատանքի շուկայի ազդեցությունը գնաճի վրա եղել է չեզոք:

3.3. Փող և ֆինանսական շուկայի զարգացումները

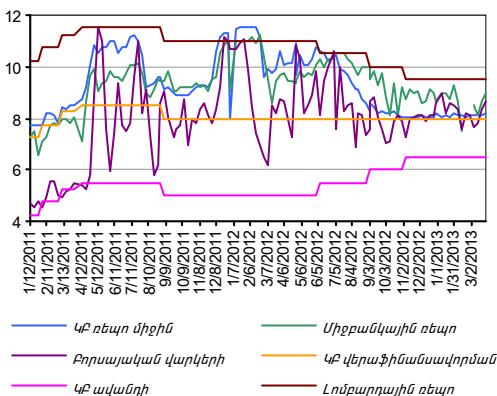
3.3.1. Ֆինանսական շուկա, փող և վարկ

ԿԲ խորհուրդը, հաշվի առնելով համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների զարգացումները, 2013 թ. առաջին եռամսյակի ընթացքում շարունակել է ծրագրով նախատեսված չեզոք դրամավարկային քաղաքականության իրականացումը. ԿԲ խորհուրդն անփոփոխ է թողել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը՝ 8%, ակնկալելով, որ 12-ամսյա գնաճի 4% նպատակային թիրախին կանխատեսվող հորիզոնում կարելի է հասնել քաղաքականության հիմնական գործիքի գործող տոկոսադրույքով:

Իրականացված քաղաքականության ներքո ԿԲ հիմնական գործիքի՝ ռեպո համաձայնագրերի տոկոսադրույքը այս եռամսյակում ևս մոտ է եղել վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքին՝ կազմել է 8.09%:

2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակվել է ՀՀ առևտրային բանկերի կողմից դրամական միջոցների իրացվելիության արդյունավետ կառավարման գործընթացը, որն արտացոլվել է նաև ԿԲ մշտական հնարավորության գործիքների ծավալներում, մասնավորապես՝ ներգրավված միջոցների ծավալները նախորդ եռամսյակի համեմատ աճել են ընդամենը 23 մլրդ դրամով, իսկ լոմբարդային ռեպոյի ծավալները նվազել են մոտ 6 անգամ:

Եռամսյակի ընթացքում կարծաժամկետ տոկոսադրույքները դրսևորել են նվազման միտում, բացառությամբ բորսայական վարկերի տոկոսադրույքների

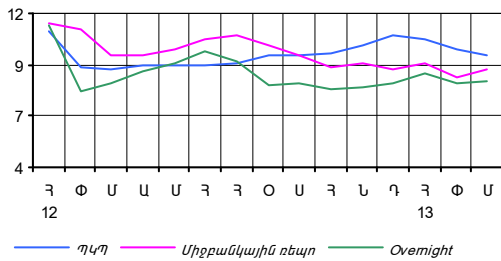
2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ ԿԲ կողմից իրականացված գործառնությունները

Ժամանակահատված	Ռեպո (մինչև 7 օր)		Ներգրավված միջոցներ		Լոմբարդային ռեպո	
	Ծավալ (մլն դրամ)	%	Ծավալ (մլն դրամ)	%	Ծավալ (մլն դրամ)	%
I եռ. 2012 թ.	151932.32	11.15	380600	5.00	59093.88	11.00
II եռ.	185000.00	10.29	317950	5.05	179437.37	10.77
III եռ.	488921.68	9.03	158200	5.51	32524.98	10.50
IV եռ.	741880.51	8.09	140150	6.22	5631.79	9.50
I եռ. 2013 թ.	763825.90	8.09	163700	6.50	944600	9.50

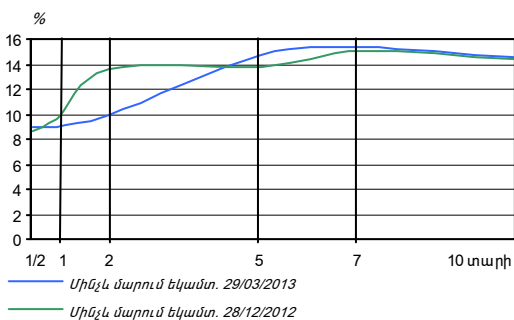
ԿԲ հիմնական գործիքի տոկոսադրույքի կայուն մակարդակի պահպանման արդյունքում կարծաժամկետ շուկայական տոկոսադրույքները եռամսյակի ընթացքում դրսևորել են թույլ նվազող վարքագիծ:

ԿԲ հիմնական գործիքի տոկոսադրույքի կայուն մակարդակի պահպանման արդյունքում կարծաժամկետ շուկայական տոկոսադրույքները եռամսյակի ընթացքում դրսևորել են թույլ նվազող վարքագիծ. շուկայական ռեպո տոկոսադրույքի եռամսյակային միջին ցուցանիշը նախորդ եռամսյակի միջինի նկատմամբ նվազել է 0.17 տոկոսային կետով (9.44%), ՊԿՊ միջին եռամսյակային տոկոսադրույքի նվազումը կազմել է 0.18 տոկոսային կետ (9.77%): Նվազումն ավելին կլիններ, եթե մարտ ամսվա ընթացքում արժույթային շուկա-

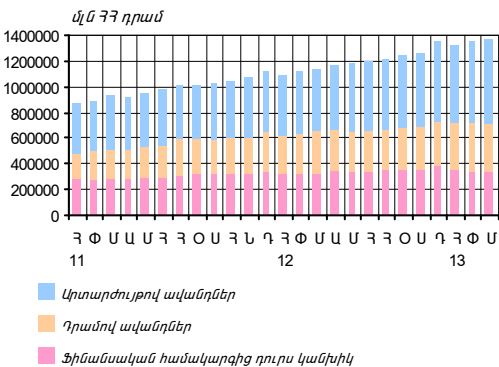
Եռամսյակի ընթացքում ՊԿՊ տոկոսադրույքները նվազել են, իսկ միջբանկային ռեպո և բորսայական վարկերի տոկոսադրույքները՝ մոտեցել ԿԲ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքին

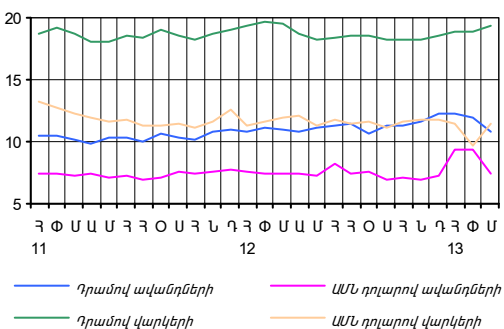
Պետական պարտատոմսերի տոկոսադրույքները երկրորդային շուկայում նվազել են հիմնականում 1-2 տարի ժամկետայնությամբ հատվածում

2013 թ. I եռամսյակում արտարժույթով ավանդների աճը գերազանցել է դրամային ավանդների աճը

Առաջին եռամսյակում ՀՀ դրամով վարկերի ու ավանդների միջին տոկոսադրույքների տարբերությունն աճել է

յում ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար փոխարժեքի արժեզրկումը չհանգեցնեց տոկոսադրույքների որոշակի աճի, որով էլ մասամբ պայմանավորվել է բորսայական միջբանկային վարկերի (overnight) միջին տոկոսադրույքի 0.34 տոկոսային կետով աճը (8.24%):

Ներդիր 2

Պետական պարտատոմսերի շուկա

ԿԲ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի շրջակայքում կարծաժամկետ տոկոսադրույքների համախմբումը ՀՀ պետական (զանազան տակալան) պարտատոմսերի տոկոսադրույքների վրա ազդեցություն է ունեցել 2013 թ. հունվարից սկսած: Պարտատոմսերի առաջնային շուկայում կարծաժամկետ պարտատոմսերի նկատմամբ պահանջարկի աճն իր արտացոլումն է գտել այդ պարտատոմսերի եկամտաբերության ցուցանիշում, որը նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազել է 0.18 տոկոսային կետով և կազմել է 9.77%, ընդ որում՝ 2013 թ. մարտին ՊԿՊ միջին տոկոսադրույքը 2012 թ. դեկտեմբերի համեմատ նվազել է 0.93 տոկոսային կետով և կազմել 9.46%:

Ինչպես ցույց է տալիս եկամտաբերության կորերի ուսումնասիրությունը, երկրորդային շուկայում հիմնականում նվազել են 1-2 տարի ժամկետայնությամբ պարտատոմսերի եկամտաբերությունները, իսկ երկարաժամկետ պարտատոմսերի եկամտաբերությունները զգալի փոփոխությունների չեն ենթարկվել: Եկամտաբերության կորի թեքությունը կազմել է 0.36՝ նախորդ եռամսյակի 0.28-ի փոխարեն:

Բանկային համակարգում ՀՀ դրամով ավանդների միջին եռամսյակային տոկոսադրույքները 2013 թ. առաջին եռամսյակում մնացել են գրեթե անփոփոխ (չնչին նվազմամբ) և կազմել 11.67%: Ձևավորված տոկոսադրույքների պայմաններում դրամային ավանդների ծավալներն աճել են 4.4%-ով, ինչը գրեթե ամբողջությամբ պայմանավորվել է ժամկետային դրամային ավանդների աճով: Արտարժույթային ավանդների տոկոսադրույքները, 2012 թ. ընթացքում տոկոսադրույքների նվազման միտմանը հակառակ, այս եռամսյակում աճել են 1.57 տոկոսային կետով և կազմել 8.67%: Արտարժույթային ավանդների ծավալներն աճել են 6.9%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճը կազմել է 3.1%)՝ հիմնականում տնային տնտեսություններից ներգրավված ժամկետային ավանդների հաշվին: Արտարժույթային ավանդների տոկոսադրույքների աճը առավելապես պայմանավորվել է 2013 թ. հունվար և փետրվար ամիսներին տնային տնտեսություններից ներգրավված մինչև 1 տարի ժամկետայնությամբ ավանդների տոկոսադրույքների աճով, մինչդեռ եռամսյակի վերջին այդ տոկոսադրույքները նորից հետ են վերադարձել իրենց նախկին մակարդակին:

ՀՀ դրամով վարկերի միջին եռամսյակային տոկոսադրույքները 2013 թ. առաջին եռամսյակում աճել են 0.67 տոկոսային կետով և կազմել 19%, ինչը պայմանավորվել է ՀՀ բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից վարկավորման պայմանների դուրացման տեմպերի դանդաղմամբ, չնայած 2012 թ. չորրորդ եռամսյակի հարցման արդյունքները 2013 թ. առաջին եռամսյակում նախանշում էին բոլոր վարկատեսակների գծով վարկավորման պայմանների, ընթացակարգերի դուրացման շարունակականություն: Որպես հետևանք՝ առաջին եռամսյակում արձանագրվել է ՀՀ դրամով վարկերի ու ավանդների միջին տոկոսադրույքների տարբերության փոքր-ինչ ավելացում՝ եռամսյակներ շարունակ դրսևորված նվազումից հետո: Նվազման միտումը պահպանվել է արտարժույթային վարկերի և ավանդների տոկոսադրույքների տարբերությունում: 2013 թ. առաջին եռամսյակի ընթացքում կտրուկ տատանվելով (արտարժույթային

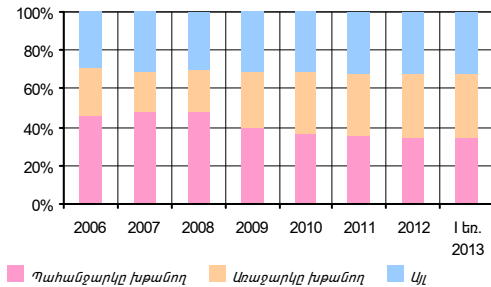
թային ավանդների ներգրավման բարձր և վարկերի տրամադրման ցածր տոկոսադրույքների պայմաններում՝ եռամսյակի վերջին կազմել է 4.1 տոկոսային կետ՝ 2012 թ. դեկտեմբերի 4.5-ի փոխարեն:

Չնայած նախորդ եռամսյակի համեմատ վարկավորման աճի տեմպերի դանդաղմանը, վարկավորման ծավալների աճը կազմել է 6.0% (տ/տ աճ՝ 25.8%), իսկ բացարձակ արտահայտությամբ կազմել է 101.1 մլրդ դրամ՝ նախորդ եռամսյակի 89.7 մլրդ դրամի փոխարեն: Այս եռամսյակում ևս պահպանվել է համախառն առաջարկը խթանող վարկերի ծավալների աճը:

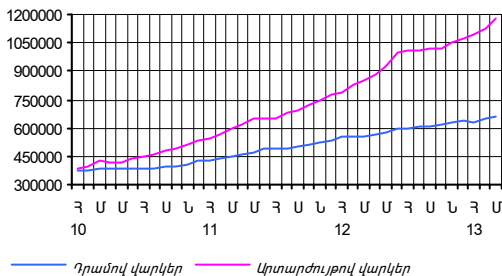
2013 թվականի առաջին եռամսյակում անվանական փոխարժեքի արժեզրկման ճնշումները, տոկոսադրույքից զատ, որոշակիորեն արտացոլվել են նաև տնտեսության դոլարայնացման ցուցանիշում: Առաջին եռամսյակում դոլարայնացման մակարդակի (արտարժույթային ավանդներ/փողի զանգված) աճը կազմել է 2.5 տոկոսային կետ:

Վարկավորման արժույթային կառուցվածքում արտարժույթով վարկերի աճը եռամսյակի ընթացքում կազմել է 9.1% (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ 5.2%): Արտարժույթով վարկերը հիմնականում տրամադրվել են ձեռնարկություններին, իսկ դրամով վարկերը, որոնց աճը կազմել է 3.3%՝ տնային տնտեսություններին:

Վարկավորման ընդհանուր ծավալում պահպանվել է առաջարկը խթանող վարկերի ծավալների աճը

2013 թ. I եռամսյակում վարկավորման ընդհանուր ծավալում կրկին գերակշռել են արտարժույթային վարկերը

Ներդիր 3

ՀՀ բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող վարկերի պայմանների վերաբերյալ 2013 թվականի առաջին եռամսյակի հարցման արդյունքների հիման վրա գնահատված վարկավորման առաջարկի, պահանջարկի, վարկերի հասանելիության և հաճախորդների վարկունակության ինդեքսների համաձայն 2013 թ. առաջին եռամսյակում բոլոր վարկատեսակների նկատմամբ պահանջարկի աճի տեմպերը նվազել են: Ընդ որում, ի տարբերություն վարկավորման ընթացակարգերի դյուրացման տեմպերի շարունակականության, որոշ վարկատեսակների գծով արձանագրվել է վարկավորման պայմանների դյուրացման տեմպերի դանդաղում: Խստացվել են խոշոր բիզնեսի վարկավորման պայմանները, որը կշարունակվի նաև 2-րդ եռամսյակի ընթացքում: 2-րդ եռամսյակում սպասվում է փոքր և միջին բիզնեսի վարկավորման ընթացակարգերի դյուրացում և այդ վարկերի նկատմամբ պահանջարկի ձեռնարկի աճ: Ինչ վերաբերում է տնային տնտեսությունների վարկավորմանը (սպառողական և հիփոթեքային վարկեր), ընթացակարգերի դյուրացում արձանագրվել է հիփոթեքային վարկերի գծով, իսկ սպառողական վարկերի տրամադրման պայմանների պարզեցման տեմպերը նվազել են: Ընդհանուր առմամբ, 2-րդ եռամսյակում սպասվում է տնային տնտեսությունների վարկավորման ընթացակարգերի և պայմանների պարզեցում, ինչպես նաև այս վարկերի նկատմամբ պահանջարկի աճ:

Ներդիր 4

Ֆինանսական շուկայի և ֆինանսական համակարգի նշված զարգացումների արդյունքում փողի զանգվածը առաջին եռամսյակում ավելացել է 1.3%-ով և կազմել 1.364 տրլն դրամ, իսկ դրամային զանգվածը նվազել է 3.3%-ով և կազմել 713.4 մլրդ դրամ:

Դրամավարկային ցուցանիշների տարեկան միտումները հետևյալն են. դրամային ավանդներն ավելացել են 12.4%-ով, արտարժույթային ավանդները՝ 34.2%-ով (բացառելով փոխարժեքի փոփոխության ազդեցությունը՝ աճել են 25.3%), կանխիկի աճը կազմել է 7.1%: Այս աճերը հանգեցրել են դրամային նկատմամբ փողի զանգվածի առաջանցիկ աճի՝ համապատասխանաբար 20.2% և 9.8%: Փողի բազան աճել է 16.5%-ով, իսկ դրամային բազան՝ 7.5%-ով: Փողի և դրամային բազաների առաջին եռամսյակում կազմել են 2.11 և 1.25՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 2.05 և 1.25-ի փոխարեն:

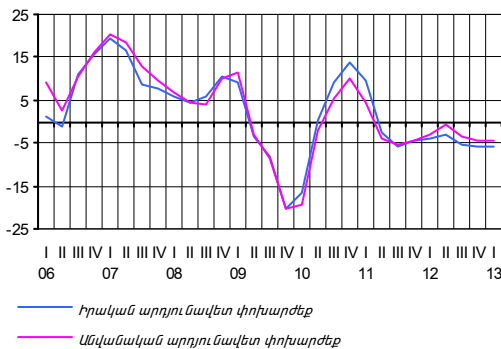
3.3.2. Փոխարժեք

Նախորդ տարվա երկրորդ կիսամյակում արձանագրված ՀՀ դրամի անվանական միջին փոխարժեքի արժևորման ճնշումները, որոնք որոշակիորեն ուժգնացել էին չորրորդ եռամսյակում, շարունակվել են նաև 2013 թ. առաջին եռամսյակի սկզբում: Սակայն եռամսյակի վերջում, միջազգային շուկայում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ գործընկեր երկրների արժույթների արժեզրկման պարագայում, ՀՀ արտարժույթի շուկայում ձևավորվել են անվանական փոխարժեքի արժեզրկման սպասումներ, ինչը կարճաժամկետ հատվածում հանգեցրել է շուկայի մասնակիցների ֆինանսական ակտիվների արժույթային կառուցվածքի փոփոխությանը: Իրական փոխարժեքի արժեզրկման բարձր տեմպերի շարունակման պարագայում ՀՀ կենտրոնական բանկը որոշեց արժույթային շուկայում չեզոքացնել վերոնշյալ փոփոխության արդյունքում առաջացած ճնշումները՝ հանդես գալով որպես արտարժույթի զուտ վաճառող:

Վերը նշված զարգացումների արդյունքում 2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ դրամի անվանական միջին փոխարժեքն արժեզրկվել է եռ/եռ 0.7%-ով, իսկ իրական փոխարժեքի եռ/եռ արժևորումը կազմել է 2.5%՝ պահպանելով տ/տ 5.7% արժեզրկումը: Իրական փոխարժեքի եռամսյակային արժևորումը պայմանավորված էր առաջին եռամսյակին բնորոշ սեզոնային բարձր գնաճով, մինչդեռ տարեկան արժեզրկման տեմպը 2012 թ. գյուղատնտեսության առաջարկի շուկի հետևանք է:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ դրամի անվանական միջին փոխարժեքն արժեզրկվել է եռ/եռ 0.7%-ով, իսկ իրական փոխարժեքը՝ արժևորվել 2.5%-ով:

2013 թ. առաջին եռամսյակում իրական արդյունավետ փոխարժեքի տ/տ արժեզրկումը շարունակվել է

տ/տ աճ, %	I եռ. 12	II եռ. 12	III եռ. 12	IV եռ. 12	2012	I եռ. 13
Իրական արդյունավետ փոխարժեք (+ արժևորում) ²⁷	-3.8	-2.9	-5.1	-5.7	-4.4	-5.7
ՀՀ գնաճ	3.3	1.0	2.4	3.4	2.5	3.0
ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար անվանական միջին փոխարժեք (+ արժևորում)	-5.7	-6.8	-10.2	-6.3	-7.3	-5.1
Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ	4.0	3.5	4.1	4.3	4.0	3.8
Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված անվանական փոխարժեք (+ արժևորում դոլարի նկատմամբ)	-2.9	-6.9	-7.6	-1.7	-4.7	-0.3

Իրական փոխարժեքի արժևորում = ՀՀ գնաճ + ՀՀ անվանական փոխարժեքի արժևորում - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված գնաճ - Առևտրային գործընկեր երկրների միջին կշռված անվանական փոխարժեքի արժևորում

Ներդրո 5

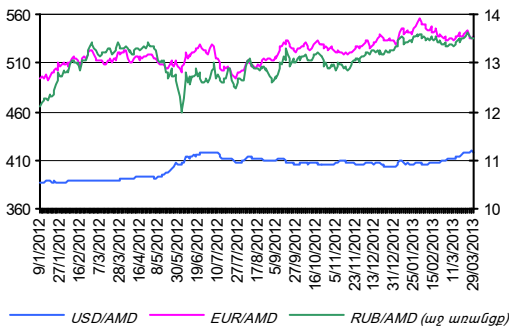
Փոխարժեք

ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի միջին շուկայական փոխարժեքը 2013 թ. առաջին եռամսյակի վերջին կազմել է 418.58 դրամ. նախորդ եռամսյակի վերջի համեմատ դրամի արժեզրկումը կազմել է 3.58%:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ դրամի վարքագիծը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ արտացոլված է աղյուսակում.

²⁷ Նախորդ եռամսյակի հաշվետվությունում ՀՀ դրամ/ԱՄՆ դոլար անվանական միջին փոխարժեքի տ/տ աճի փոխարեն ներկայացվել է ՀՀ դրամի անվանական արդյունավետ փոխարժեքի տ/տ աճը: Բացի այդ, տեղի են ունեցել պատմական վիճակագրական տվյալների որոշ ճշգրտումներ, որոնք դրամավարկային քաղաքականության տեսանկյունից գնահատվում են չեզոք:

ՀՀ դրամի փոխարժեքի շարժը ԱՄՆ դոլարի, եվրոյի և ռուսական ռուբլու նկատմամբ, մեկ տարվա ընթացքում

ՀՀ դրամի փոխարժեքի տ/տ շարժը 2013 թ. առաջին եռամսյակում			
Արժուրային զույգ	Փոխարժեք 31.12.2012-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	Փոխարժեք 31.03.2013-ի դրությամբ (ՀՀ դրամ)	% (արժևորում +, արժեզրկում -)
USD/AMD	403.58	418.58	-3.58
EUR/AMD	532.24	536.54	-0.80
RUB/AMD	13.27	13.49	-1.63

ՀՀ դրամի 2013 թ. առաջին եռամսյակի միջին փոխարժեքի տ/տ շարժը			
Արժուրային զույգ	2012 թ. առաջին եռամսյակի միջին փոխարժեք	2013 թ. առաջին եռամսյակի միջին փոխարժեք	% (արժևորում +, արժեզրկում -)
USD/AMD	388.43	409.47	-5.14
EUR/AMD	509.64	541.01	-5.80
RUB/AMD	12.91	13.47	-4.16

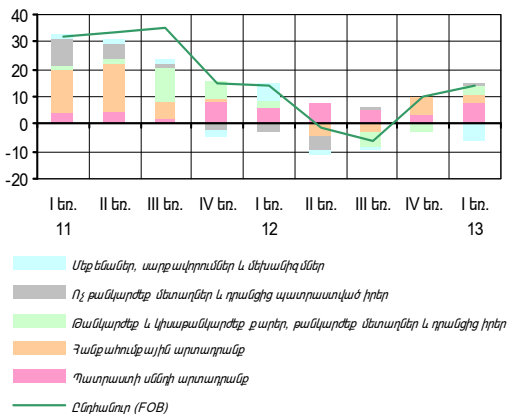
Եռամսյակի ընթացքում արժուրային շուկայում ԱՄՆ դոլար - ՀՀ դրամ գործառնությունների համախառն ծավալը կազմել է 2.6 մլրդ ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ եռամսյակի համեմատ նվազելով 15.4%-ով (3.1 մլրդ ԱՄՆ դոլար):

Եվրո - ՀՀ դրամ գործառնությունների շուկայում իրականացված գործարքների համախառն ծավալը կազմել է 231.8 մլն եվրո՝ նախորդ եռամսյակի 273.3 մլն եվրոյի փոխարեն:

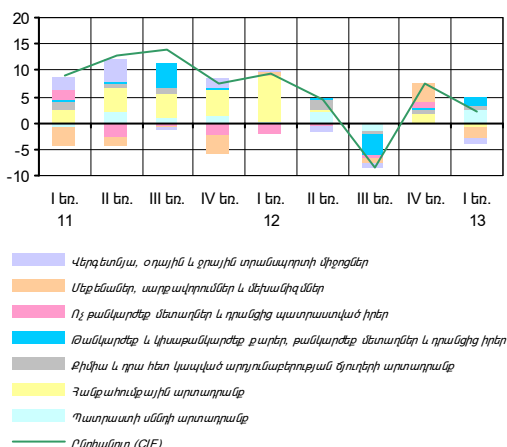
2013 թ. առաջին եռամսյակի ընթացքում արժուրային շուկայում ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ դրամի փոխարժեքի կտրուկ տատանումները մեղմելու նպատակով ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից իրականացված զուտ վաճառքի ծավալը կազմել է 44.3 մլն ԱՄՆ դոլար:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ տնտեսական ակտիվության աճի բարձր տեմպերի, առևտրի պայմանների վատացման և համաշխարհային տնտեսության վերականգնման դանդաղման պայմաններում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը, նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ, նվազել է:

Արտահանման տ/տ աճը և հիմնական ապրանքախմբերի նպաստումը²⁸

Ներմուծման տ/տ աճը և հիմնական ապրանքախմբերի նպաստումը

3.4. Վճարային հաշվեկշիռ²⁸

2013 թ. առաջին եռամսյակում ՀՀ տնտեսական ակտիվության աճի բարձր տեմպերի, առևտրի պայմանների վատացման և համաշխարհային տնտեսության վերականգնման դանդաղման պայմաններում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը, նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ, նվազել է: Թեև նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը ավելացել է, այնուամենայնիվ բավարար չի եղել՝ ֆինանսավորելու ընթացիկ հաշվի պակասուրդը: Վճարային հաշվեկշիռի զարգացումների արդյունքում ԿԲ զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են:

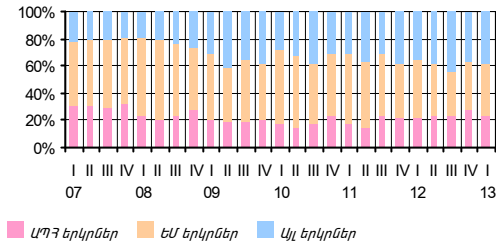
3.4.1. Ընթացիկ հաշիվ

2013 թ. զնահատումներով՝ ընթացիկ հաշվի պակասուրդ/ՀՆԱ ցուցանիշը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել է: 2013 թ. առաջին եռամսյակի ընթացքում համաշխարհային տնտեսության վերականգնման դանդաղման և ՀՀ տնտեսական ակտիվության

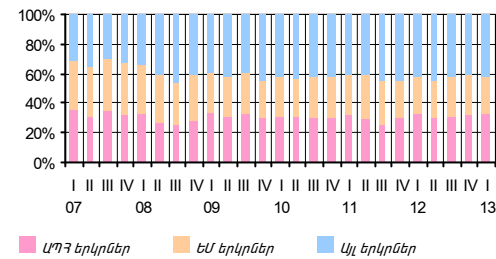
²⁸ 2013 թ. առաջին եռամսյակի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն ու զնահատումներն են:

²⁹ ՀՀ արտաքին առևտրի 2012 թ. (տարեկան՝ ըստ ամիսների) և 2013 թ. հունվար-մարտի տեղեկատվական շտեմարաններում կատարվել են ծջորոտումներ:

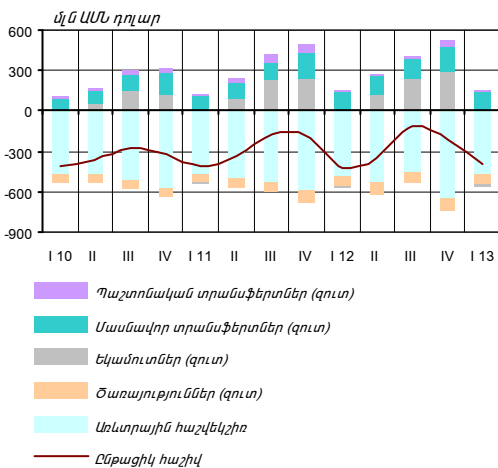
Արտահանման կառուցվածքը ըստ երկրների խմբերի

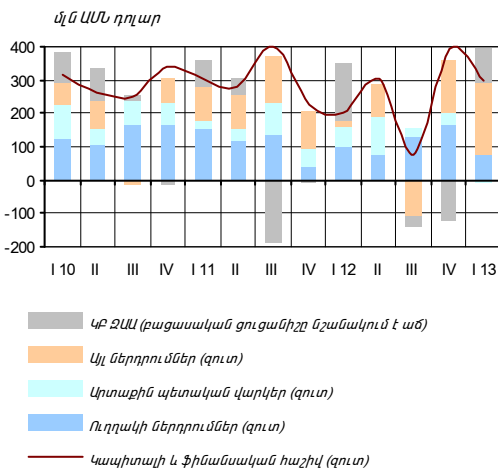
Ներմուծման կառուցվածքը ըստ երկրների խմբերի

2013 թ. I եռամսյակում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նվազել է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ

2013 թ. I եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքը տ/տ ավելացել է

աճի բարձր տեմպերի շարունակման պայմաններում ընթացիկ հաշվի պակասուրդը նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ նվազել է 28.6 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 397.0 մլն ԱՄՆ դոլար:

Զնայած թույլ արտաքին պահանջարկին՝ ապրանքների արտահանման իրական ծավալների բարձր աճ է արձանագրվել՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ արդյունաբերության ճյուղի բարձր աճով: Արտահանման գների տ/տ նվազման պայմաններում ապրանքների արտահանման դոլարային արժեքը 2013 թ. առաջին եռամսյակում ավելացել է տ/տ 13.0%-ով:

Ներքին տնտեսության ակտիվության շարունակվող բարձր աճի տեմպերի և ներմուծման դոլարային գների տ/տ աճի պայմաններում 2013 թ. առաջին եռամսյակում արձանագրվել է ապրանքների ներմուծման իրական աճ, իսկ դոլարային արժեքի աճը կազմել է տ/տ 2.4%:

Ծառայությունների հաշվեկշռի պակասուրդը որոշակիորեն նվազել է և կազմել 72.6 մլն ԱՄՆ դոլար: Ծառայությունների արտահանման և ներմուծման տ/տ աճը 2013 թ. առաջին եռամսյակում կազմել է համապատասխանաբար 7.1% և 3.5%:

Ֆիզիկական անձանց դրամական փոխանցումների³⁰ նախորդ եռամսյակում արձանագրված տ/տ աճի տեմպերը պահպանվել են: Սեզոնային արտագնա աշխատողների աշխատուժից եկամուտների զուտ ներհոսքը 2013 թ. առաջին եռամսյակում ավելացել է տ/տ 8.6%-ով և կազմել 121.5 մլն ԱՄՆ դոլար, ինչը ցածր է «Եկամուտ ներդրումներից» հոդվածով զուտ արտահոսքի մակարդակից: Մասնավոր տրանսֆերտների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում ավելացել է տ/տ 8.5%-ով և կազմել 145.6 ԱՄՆ դոլար:

3.4.2. Կապիտալի և ֆինանսական հաշիվ³¹

2013 թ. առաջին եռամսյակում կապիտալի և ֆինանսական հաշվով միջոցների զուտ ներհոսքն ավելացել է տ/տ 94.3 մլն ԱՄՆ դոլարով և կազմել 299.2 մլն ԱՄՆ դոլար: Այնուամենայնիվ, վերջինս բավարար չի եղել՝ ֆինանսավորելու ընթացիկ հաշվի պակասուրդը: ՀՀ կենտրոնական բանկի զուտ արտաքին ակտիվները 2013 թ. առաջին եռամսյակում նվազել են 98.1 մլն ԱՄՆ դոլարով:

Օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների զուտ ներհոսքը ընթացիկ եռամսյակում նվազել է նախորդ տարվա նույն եռամսյակի համեմատ և կազմել 74.0 մլն ԱՄՆ դոլար: Պետական վարկերի գծով մարումները գերազանցել են բաշխումները, որի արդյունքում զուտ արտահոսքը կազմել է 10.7 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա նույն եռամսյակի 60.8 մլն ԱՄՆ դոլար զուտ ներհոսքի փոխարեն: «Այլ ներդրումներ» հոդվածով զուտ ներհոսքը կազմել է 220.3 մլն ԱՄՆ դոլար: Այդ թվում՝ բանկերի զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են 91.8 մլն ԱՄՆ դոլարով, իսկ «Այլ մասնավոր հատվածի» զուտ արտաքին ակտիվները նվազել են 128.5 մլն ԱՄՆ դոլարով:

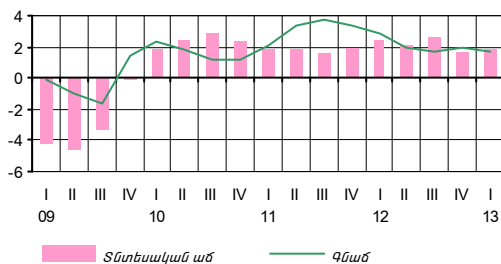
³⁰ Բանկային հանակարգի միջոցով ֆիզիկական անձանց ոչ առևտրային բնույթի փոխանցումների զուտ ներհոսքը 2013 թ. առաջին եռամսյակում ավելացել է տ/տ 8.7%-ով:

³¹ 2013 թ. առաջին եռամսյակի կապիտալի և ֆինանսական հաշվի ցուցանիշները ՀՀ ԿԲ կանխատեսումներն ու զննահատումներն են:

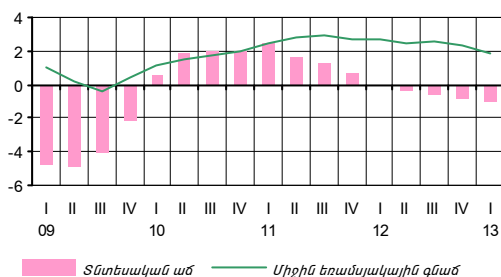
3.5. Արտաքին միջավայր

2013 թ. սկզբին ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ԵՄ-ում և ՌԴ-ում պահպանվել են տնտեսական աճի՝ նախորդ եռամսյակում դրսևորած միտումները, մինչդեռ ԱՄՆ-ում գրանցվել է տնտեսության որոշակի ակտիվացում:

2013 թ. առաջին եռամսյակում ԱՄՆ-ում տնտեսական ակտիվությունը փոքր-ինչ արագացել է

Եվրոգոտում շարունակվել է տնտեսության անկումը

2013 թ. սկզբին ՀՀ հիմնական գործընկեր երկրներից ԵՄ-ում և ՌԴ-ում պահպանվել են տնտեսական աճի՝ նախորդ եռամսյակում դրսևորած միտումները, մինչդեռ ԱՄՆ-ում գրանցվել է տնտեսության որոշակի ակտիվացում:

Ըստ ԱՄՆ առևտրի դեպարտամենտի տնտեսական վերլուծությունների բյուրոյի նախնական գնահատումների՝ **Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում** 2013 թ. առաջին եռամսյակում գրանցվել է եռ/եռ տարեկանացված 2.5% տնտեսական աճ (տ/տ աճը առաջին եռամսյակում կազմել է 1.8%)՝ նախորդ եռամսյակի 0.4%-ի փոխարեն: Նշենք, որ տնտեսական աճին հիմնականում դրական են նպաստել մասնավոր ծախսումները, ներդրումները, իսկ զուտ արտահանումը և պետական ծախսումները ունեցել են բացասական նպաստում: 2013 թ. առաջին եռամսյակում ԱՄՆ-ում միջին եռամսյակային գնաճը կազմել է տ/տ 1.7%՝ նախորդ եռամսյակի 1.9%-ի փոխարեն:

Համաձայն Եվրոստատի նախնական գնահատումների՝ 2013 թ. առաջին եռամսյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, **Եվրոգոտում** տնտեսական անկումը կազմել է 1.0%:

2013 թ. առաջին եռամսյակում Եվրոգոտում սպառողական գների ինդեքսը միջինում աճել է տ/տ 1.9%-ով՝ նախորդ եռամսյակի նկատմամբ նվազելով 0.4 տոկոսային կետով:

Այս ամենի հետ մեկտեղ, Եվրոպական կենտրոնական բանկը առաջին եռամսյակում քաղաքականության տոկոսադրույքը չի փոխել:

2013 թ. առաջին եռամսյակում շարունակվել է Եվրոյի նկատմամբ **ԱՄՆ դոլարի** դեռևս նախորդ եռամսյակից նկատվող **արժեզրկումը**: Առաջին եռամսյակի ընթացքում Եվրոն ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ արժևորվել է 1.5%-ով, և ԱՄՆ դոլարի միջին փոխարժեքը կազմել է 1.32՝ մեկ Եվրոյի դիմաց (տ/տ արժևորումը՝ 0.7%):

Ռուսաստանի տնտեսական աճի տեմպերը 2013 թ. առաջին եռամսյակում դանդաղել են՝ գնաճի տեմպերի արագացման պայմաններում: ՌԴ պետական վիճակագրական ծառայության նախնական գնահատումների համաձայն՝ տնտեսական աճը առաջին եռամսյակում կազմել է տ/տ 1.6%: Ճյուղային զարգացումներում դրսևորվել են հետևյալ միտումները. արդյունաբերության ճյուղում աճի տեմպերը կազմել են տ/տ 0.0%՝ նախորդ եռամսյակի 1.7%-ի փոխարեն: Մանրածախ առևտրի և շինարարության ճյուղերում աճի տեմպերը համապատասխանաբար կազմել են տ/տ 3.9% և տ/տ 0.6%: Միաժամանակ, առաջին եռամսյակում գյուղատնտեսության ճյուղում աճը կազմել է տ/տ 2.3%:

Տնտեսական աճի դանդաղմանը զուգընթաց, արձանագրվել է գնաճի տեմպերի արագացում: Սպառողական գների աճը առաջին եռամսյակում կազմել է տ/տ 7.1%: Նախորդ տարվա սեպտեմբերին վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի բարձրացումից հետո Ռուսաստանի կենտրոնական բանկը 2013 թ. առաջին եռամսյակում այն թողել է անփոփոխ (8.25%):

2013 թ. առաջին եռամսյակում «Intercontinental Exchange» (ICE) բորսայում գնանշվող Brent տեսակի **իւում նավթի գինը** նախորդ եռամսյակի համեմատ բարձրացել է 2.2%-ով՝ միջինում մեկ բարելի դիմաց կազմելով մոտ 113 ԱՄՆ դոլար (տ/տ անկումը՝ 4.8 %): Լոնդոնի մետաղների բորսայում գնանշվող **պղնձի գինը** 2013 թ. առաջին եռամսյակում բարձրացել է 0.4%-ով՝ տոննայի դիմաց միջինը կազմելով 7954 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 2.7% նվազում): Նշենք, որ առաջին եռամսյակի վերջին նկատվել է պղնձի գների նվազում:

2013 թ. առաջին եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը մնում է ցածր, և հիմնական հումքային ու պարենային ապրանքների միջազգային շուկայում գնաճային միտումներ չեն նկատվում: Ավելին՝ առաջին եռամսյակի վերջում որոշ շուկաներում նկատվել են գնանկումային զարգացումներ:

ԱՄՆ Գյուղդեպարտամենտի՝ կոշտ կարմրահատ **ցորենի** արտահանման գները առաջին եռամսյակում նվազել են եռ/եռ 9.6%-ով՝ մեկ բուշելի դիմաց միջինը կազմելով 8.7 ԱՄՆ դոլար (տ/տ աճը՝ 15.3%):

«New York Board-Intercontinental Exchange» (NYB-ICE) բորսայում գնանշվող ամնշակ շաքարավազի գների ինդեքսը 2013 թ. առաջին եռամսյակում նվազել է 6.2%-ով, որի պարագայում նախորդ տարվա նույն եռամսյակի նկատմամբ նվազումը կազմել է 25%: «Chicago Board of Trade» (CBOT) ապրանքահումքային բորսայում գնանշվող **բրնձի** գինը առաջին եռամսյակում բարձրացել է 0.7%-ով, և միջին գինը մեկ ամերիկյան ցենտների (45.4 կգ) համար կազմել է 15.5 ԱՄՆ դոլար (տ/տ 6.4% աճ):

Այսպիսով՝ համաշխարհային պահանջարկը մնում է ցածր, և հիմնական հումքային ու պարենային ապրանքների միջազգային շուկայում գնաճային միտումներ չեն նկատվում: Ավելին՝ առաջին եռամսյակի վերջում որոշ շուկաներում նկատվել են գնանկումային զարգացումներ:

4. ԵԶՐԱՅԱՆԳՈՒՄ

Ամփոփելով նշենք, որ *արտաքին հատվածում* 2013 թվականի առաջին եռամսյակում համաշխարհային պահանջարկը մնացել է ցածր և հիմնական հումքային ու պարենային ապրանքների միջազգային շուկաներում գնաճային միտումներ չեն նկատվել: *Կանխատեսվող հորիզոնում*, զարգացած երկրների պարտքային հիմնախնդիրների քաղաքական լուծումների վերաբերյալ պահպանվող անորոշությունների պարագայում, ակնկալվում է համաշխարհային տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղ վերականգնում: Նման պայմաններում ձևավորվող ցածր արտաքին պահանջարկի ազդեցությամբ հիմնական հումքային և պարենային ապրանքների միջազգային գները կդրսևորեն համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ պահպանվելով առկա բարձր մակարդակներում: Այսպիսով, *կանխատեսվող հորիզոնում* արտաքին հատվածից ակնկալվում է *ոչ գնաճային ազդեցություն*:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ տնտեսությունում *տնտեսական ակտիվությունը* շարունակել է մնալ բավականին բարձր, ինչն ուղեկցվել է մասնավոր սպառման բարձր աճի տեմպերի պահպանմամբ: Այս զարգացումների ներքո առաջին եռամսյակում *12-ամսյա գնաճը* ցուցաբերել է համեմատաբար կայուն վարքագիծ՝ մարտի վերջին կազմելով 3.4%:

Կանխատեսվող հորիզոնում սպասվում է իրական սպառման հավելուրդային աճի կրճատում և մասնավոր ներդրումների աճ, ինչի պայմաններում տնտեսական աճը որոշ չափով կդանդաղի՝ կայունանալով իր հավասարակշիռ մակարդակի շուրջ: Մասնավոր պահանջարկի թուլացման և չեզոք հարկաբյուջետային քաղաքականության իրականացման արդյունքում *կանխատեսվող հորիզոնում* ներքին պահանջարկի տեսանկյունից գների վրա ակնկալվում է *գնանկունային ազդեցություն*:

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճը կկայունանա իր նպատակային 4% մակարդակի շուրջ: Արտաքին և ներքին տնտեսությունների վերոնշյալ զարգացումների ներքո և ժամանակավոր առաջարկի շուկի մարման ազդեցությամբ 2013 թ. առաջին կիսամյակում *12-ամսյա գնաճը* որոշակի կարագանա և հունիսի վերջին կգտնվի տատանումների թույլատրելի միջակայքի վերին հատվածում: Գնաճային միջավայրը կընդլայնվի նաև *մայիսին տեղացած կարկուտի հետևանքով գյուղմթերքների գների հնարավոր բարձրացման և երրորդ եռամսյակից էներգակիրների սակագների հնարավոր վերանայման* ազդեցությամբ: Այդ իրավիճակում, բարձր գնաճը մեղմելու և դրա երկրորդային ազդեցություններն ու գնաճային սպասումները խարսխելու նպատակով, ՀՀ ԿԲ-ն կճշգրտի դրամավարկային քաղաքականության ուղղությունները՝ բարձրացնելով վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը, իսկ այնուհետև, գնաճային սպասումների չեզոքացումից հետո, կրկին կնվազեցնի վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը: Արդյունքում՝ 2014 թ. երրորդ եռամսյակից գնաճը կնվազի և մինչև կանխատեսվող հորիզոնի վերջ կպահպանվի տատանումների թույլատրելի միջակայքում:

Կանխատեսվող հորիզոնում գնաճի՝ կանխատեսված արժեքից շեղման ռիսկերը գնահատվում են հավասարակշռված՝ պայմանավորված համաշխարհային և ներքին տնտեսությունների զարգացման հեռանկարներով:

